

İLKÖĞRETİM ÇAĞI ÇOCUKLARIN
KEKELEYEN YETİŞKİN BİREYLERE YÖNELİK
ALGILARININ BELİRLENMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)
Ayşe Banu TURAN

Eskişehir, Ekim 2004

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Ayşe Banu Turan' ın "İlköğretim Çağı Çocukların Kekeleyen Yetişkin Bireylere Yönelik Algılarının Belirlenmesi" başlıklı Dil ve Konuşma Terapistliği Anabilim Dalındaki, Yüksek Lisans tezi 26. 10. 2004 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı- Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Prof Dr. Ahmet KONROT	
Üye	: Doç. Dr. Seyhun TOPBAŞ	
Üye	: Yard. Doç. Dr. İlknur MAVİŞ	

Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 12.09.2004 tarih ve30.....sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Yusuf OZTÜRK
Sağlık Bilimleri Enstitüsü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

İLKÖĞRETİM ÇAĞI ÇOCUKLARIN KEKELEYEN YETİŞKİN BİREYLERE YÖNELİK ALGILARININ BELİRLENMESİ

A. BANU TURAN

Anadolu Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Dil ve Konuşma Terapistliği Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ahmet KONROT
2004

Bu çalışmada ilköğretimin 5, 6 ve 7. sınıflarına devam etmekte olan çocukların kekeleyen bireyleri nasıl algıladıklarını ortaya koymak amaçlanmıştır.

5, 6 ve 7. sınıfların tümüne ve şubelere ayrılarak bakıldığında, kullanılan skaladan elde edilen toplam puanlar temel alınarak kekeme bireyleri algılamalarının kekeme olmayan bireyleri algılamalarından farklı olup olmadığına; kullanılan skalanın her bir sıfat çifti için elde edilen puanlar temel alınarak kekeme bireyleri algılamalarının kekeme olmayan bireyleri algılamalarından farklı olup olmadığına; kekeleyen davranışını zekaya mı, kişiliğe mi ait bir özellik olarak algıladıklarına ilişkin bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

Bu amaç doğrultusunda, her kademedeki 'a' ve 'b' olarak iki şube çalışma grubumuzu oluşturmuştur. 'a' şubelerinin akıcı olmayan konuşmanın yer aldığı video kaydını, 'b' şubelerinin tutuk konuşmanın yer aldığı konuşma kaydını izlemeleri sonrasında konuşmacıyı 12 sıfat çifti için değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendirmelerin analizi sonucunda, ilköğretimin 5, 6 ve 7. sınıflarındaki çocukların tümüne bakıldığında, kekeme olan bireyi algılamaları ile kekeme olmayan bireyi algılamaları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Şubelere ayrılarak bakıldığında da, istatistiki açıdan anlamlı bir fark görülmemiştir. Algılamaları ortaya koymak için kullanılan 12 sıfat çiftinin her birinin analizi yapılarak ilköğretimin 5, 6 ve 7. sınıflarındaki çocukların tümüne bakıldığında, tutuk konuşmayı izleyen çocukların akıcı konuşmayı izleyen çocuklara göre kekeleyen bireyi, istatistiki şekilde anlamlı olarak daha 'özürlü' ve 'şakacı olmayan' olarak tanımlamalarına karşın yine akıcı konuşmayı izleyen çocuklara göre daha 'rahat', 'arkadaş canlısı', 'cesur' ve 'güvenilir' olarak da tanımladıkları görülmüştür. Şubelere ayrılarak bakıldığında ise, 6. sınıflarda tutuk konuşmayı izleyenlerin konuşmacıyı, akıcı konuşmayı izleyenlerden daha 'rahat' olarak algıladıkları görülmüştür. 5. sınıflarda tutuk konuşmayı izleyenlerin konuşmacıyı, akıcı konuşmayı izleyenlerden daha 'şakacı değil' olarak tanımladıkları belirlenmiştir. 6. ve 7. sınıflarda tutuk konuşmayı izleyenlerin konuşmacıyı, akıcı konuşmayı izleyenlerden daha 'özürsüz' olarak algıladıkları görülmüştür. 7. sınıflarda tutuk konuşmayı izleyenler konuşmacıyı, akıcı konuşmayı izleyenlerden daha 'akıllı' olarak nitelendirmişlerdir. 5. sınıflarda tutuk konuşmayı izleyenler konuşmacıyı, akıcı konuşmayı izleyenlerden daha 'güvenilir' olarak değerlendirmişlerdir.

Bununla birlikte ilköğretimin 5, 6 ve 7. sınıflarındaki çocukların tümüne bakıldığında, tutuk konuşmayı izleyen çocukların akıcı konuşmayı izleyen çocuklara göre kişilik ile ilgili sıfat çiftleri için istatistiki açıdan daha yüksek (olumlu) puanlar elde ettikleri belirlenmiştir. Zeka ile ilgili sıfat çiftleri için yapılan analizde ise, istatistiki açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Şubelere ayrılarak bakıldığında da, tutuk konuşmayı izleyen çocuklar ile akıcı konuşmayı izleyen çocuklar arasında hem kişilik hem de zeka ile ilgili sıfat çiftleri için istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Kekemelik, Okul çağı çocukları, Algı, Tutum

ABSTRACT

Master of Science Thesis

SCHOOL-AGE CHILDREN'S PERCEPTIONS OF A PERSON WHO STUTTERERS

A. BANU TURAN
Anadolu University
Institute of Medical Sciences
Department of Speech and Language Therapy

Supervisor: Ahmet KONROT, Prof, PhD
2004

This study intended to find the perceptions of children attending 5th, 6th, and 7th grades about the stuttering individual.

We investigated all classes individually and generally and we tried to find out

1. if the perceptions about the stuttering individual differ from the nonstuttering individual by looking at the total points of the scale.
2. if the perceptions of the stuttering individual differ from the nonstuttering individual by looking at the points for each adjective pairs.
3. if stuttering behaviour is attributed to intelligence or personality.

In this direction we divided each class to two groups, "a" and "b". Group "a" watched the nonfluent speech, and group "b" watched the fluent speech. Then we asked each group to match 12 adjective pairs. After the analysis when we looked at 5th, 6th and 7th grades totally, no significance was found between the perceptions about the stuttering and the nonstuttering individual. When we looked at two groups separately, there was no significance between the groups. When we looked at each adjective pairs separately, we found that the children watching the nonfluent individual found him more "impaired", "poor sense of humor" and also "relaxed", "friendly", "brave", "credible".

Findings indicate that the 5th graders watching the nonfluent individual judged him to have more "poor sense of humor", and to be more "credible". The 6th graders watching the nonfluent individual judged him to be more relaxed. The 6th and 7th grade students watching the nonfluent individual judged him as "not impaired". The 7th graders watching the nonfluent individual judged him to be more "intelligent".

Nevertheless, when we looked at all grades, the children watching the nonfluent speech gave more positive points to the adjective pairs about personality. No significance was found for intelligence. When we looked at each group for intelligence and personality, no statistical significance was found.

Keywords: Stuttering, School Age Children, Perception, Attitude

TEŞEKKÜR

Bilim uzmanlığı için geldiğim bu son noktada alıőmalarımnda ynlendiriciliği kadar desteğini de her zaman hissettiren değerli danıőmanım Prof. Dr. Ahmet Konrot'a, eğitim yaőantım boyunca bana emek veren tüm hocalarıma, sadece ders arkadaőlıđı değil 'kader birliği' yaptığımız yüksek lisans grubumuza ve DİLKOM çalıőanlarına teşekkür ederim.

En önemlisi de iyi ki yaőamımdalar dediğim dostlarıma yanımda olup desteklerini hissettirdikleri için, sadece annem, babam ve ablamla sınırlı tutamayacağım büyük aileme, onların varlığı ile kendimi őanslı hissetmemi sağladıkları, her zaman destekledikleri için, benim üzerimdeki emekleri için sadece teşekkür edebiliyorum.

A. Banu Turan

Eskişehir, Ekim, 2004

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZGEÇMİŞ.....	v
İÇİNDEKİLER	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ	ix
BÖLÜM 1 GİRİŞ.....	1
1.1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	3
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
1.3. GENEL BİLGİLER	4
1.3.1. ALGI, TUTUM VE ÖNYARGI	4
1.3.2. KEKEMELİK VE KEKEMELİK BELİRTİLERİ.....	6
1.3.3. KONUŞMA BOZUKLUKLARININ ALGILANMASINA İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR.....	8
BÖLÜM 2 GEREÇ VE YÖNTEM.....	15
2.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	15
2.2. ARAŞTIRMA GRUBU	15
2.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIĞI	16
2.4. MATERYALLER	16
2.5. UYGULAMA	21
2.6. VERİLERİN İŞLENMESİ.....	22
2.7. VERİLERİN ANALİZ YÖNTEMİ	23
BÖLÜM 3 BULGULAR VE YORUM	24
3.1. TUTUK KONUŞMAYI İZLEYENLER İLE AKICI KONUŞMAYI İZLEYENLERİN ÖLÇEK TOPLAM PUANLARI TEMEL ALINARAK ALGILAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	24
3.2. AKICI KONUŞMAYI İZLEYENLER İLE TUTUK KONUŞMAYI İZLEYENLERİN HER BİR SIFAT ÇİFTİNİ PUANLAMALARI TEMEL ALINARAK ALGILAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	26

3.3. AKICI KONUŞMAYI İZLEYENLER İLE TUTUK KONUŞMAYI İZLEYENLERİN HER BİR SIFAT ÇİFTİNİ PUANLAMALARI TEMEL ALINARAK ZEKA VE KİŞİLİK İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRMELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	35
BÖLÜM 4 TARTIŞMA VE SONUÇ	39
BÖLÜM 5 ÖNERİLER	42
KAYNAKLAR	43
EKLER	47

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Sayfa No
Şekil 3.2.1.1. Sıfat Çiftlerinin Zeka ile İlgili Değerlendirme Sonuçları.....	29
Şekil 3.2.1.2. Sıfat Çiftlerinin Kişilik ile İlgili Değerlendirme Sonuçlar.....	30
Şekil 3.3.2.1. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleyenlerin Sınıflara Göre Kişilik ve Zeka ile İlgili Sıfat Çiftlerinde Aldıkları Puan Ortalamalarının Grafik ile Gösterimi	38

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge No	Sayfa No
Çizelge 2.2.1. Çalışma Grubu Sınıf Özellikleri	15
Çizelge 2.3.1. 1. Pilot Çalışma Grubu Sonuçları	18
Çizelge 2.3.2. 2. Pilot Çalışma Grubu Sonuçları	19
Çizelge 3.1.1.1. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleyenlerin Toplam Puan Ortalamaları	24
Çizelge 3.1.2.1. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleyenlerin Sınıflara Göre Toplam Puan Ortalamaları.....	25
Çizelge 3.2.1.1. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleyenlerin Her Bir Sıfat Çiftinden Aldıkları Puan Ortalamaları.....	26
Çizelge 3.2.2.1. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleyenlerin Sınıflara Göre Her Bir Sıfat Çiftinden Aldıkları Puan Ortalamaları	32
Çizelge 3.3.1.1. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleme ile Kişilik ve Zeka ile İlgili Sıfat Çiftlerinin İlişki Analizi	35
Çizelge 3.3.1.2. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleyenlerin Kişilik ve Zeka ile İlgili Sıfat Çiftlerinde Aldıkları Puan Ortalamaları	36
Çizelge 3.3.2.1. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleyen Sınıflar ile Kişilik ve Zeka ile İlgili Sıfat Çiftlerinin İlişki Analizi.....	36
Çizelge 3.3.2.2. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleyenlerin Sınıflara Göre Kişilik ve Zeka ile İlgili Sıfat Çiftlerinden Aldıkları Puan Ortalamaları	37

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsan doğumuyla birlikte iletişim kurmaya başlar. Ağlamalarla başlayan bu süreç seslerin lokalize olarak çıkması, tekrarları, anlamlı sözcükler halini almasıyla sürer. Sözcüklerin ‘bir şey’e karşılık geliyor olmasıyla şekillenen yapı, duygu ve düşüncelerin aktarımı için yani burada ele alınacak biçimiyle sözel iletişim için varlığını korur. Sözel iletişimde herhangi bir sorunun olması bireyler arası ilişkileri dolayısıyla da toplum yaşamı içindeki düzeni farklılaştırabilir.

“Konuşmanın akıcılığının bir biçimde kesintiye uğraması (Konrot, 2002)” olarak da tanımlayabileceğimiz kekemelik durumu da sözel iletişimi etkileyen konuşma bozukluklarından biri olmaktadır. Bireyin konuşmasında bu tür bir farklılığın olması sadece konuşmasını değil, tüm yaşamını etkileyebilmektedir. Bu etkileşimde insanların gösterecekleri davranışların kaynağı olarak düşünülen tutumların etkileri büyüktür.

Kekeleyen bireylere yönelik tutumları anlamak istediğimizde ise, algılamalar ve önyargılar arasındaki bağlantının analiz edilmesi önemli bir aşamadır. Algı, tutum ve önyargıların ne oldukları, birbirlerinden farkları, hangi değişkenlerden etkilenip değişikliğe uğradıkları da bu nedenle önemlidir. Tutumu tanımlarken geçmiş yaşantılardan etkilendiğini biliyor olmamız, önyargıların kaynaklarından söz ederken çocuklukta öğrenilmiş olması durumu, çocukların kekemeliği nasıl algıladıklarını merak etmemizde önemli bir etken olmuştur.

Kekemeliğin psikolojik kaynaklı olmadığına yönelik bilgilerimiz giderek artmakla birlikte bu konuda çalışan dil ve konuşma bozuklukları uzmanlarının yaygın görüşü kekemelik davranışının ortaya çıkışı ile birlikte kekeme bireyin konuşmaya karşı tutumunun da değiştiği, endişe düzeyinin arttığı ve buna paralel olarak kekemelik davranışında da bir artış gözlemlendiği yönündedir (Konrot, 2003).

Alanyazına bakıldığında da, çalışma grubu olarak ergen ve yetişkinler seçilip bu dinleyicilerin kekeleyen bireye karşı gösterdikleri davranışlarla ilgili olarak yapılmış araştırmalarda çoğunlukla negatif tutumların varlığı gözlenmiştir. Öğretmenler (Crowe ve Walton,1981) , dil ve konuşma terapistleri (Lass, Ruscello, ve ark., 1989) ve profesörler (Silverman, 1990) ile ilgili olarak yapılmış

olan araştırma bulguları da bu bilgimizi desteklemektedir. Bununla birlikte çocuk popülasyonunun kekemeleri nasıl algıladıkları ile ilgili olarak Franck, Jackson ve ark.'nın 2003 yılında yapmış oldukları araştırmada ise, okul çağındaki 9-11 yaşları arasındaki 75 çocuğun kekeme bireylere yönelik algılamalarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Sonuçlarına bakıldığında, okul çağı çocuklarının kekeleyen bireyleri algılamalarının, kekelemeyen bireyleri algılamalarından daha negatif olduğu görülmüştür. Beraberinde kekeleme davranışını zekaya mı, kişiliğe mi ait bir özellik olarak algıladıklarını ortaya koymak amaçlı değerlendirmede ise, anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu araştırmadan yola çıkarak Türkiye'de yapılan çalışmalar incelenmiş, Fıfıloğlu ve Ungan'ın 1992 yılında yapmış oldukları çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmada ilköğretimin 3, 4 ve 5. sınıflarına devam etmekte olan 141 çocuğa kekeleyerek konuşan (100 kelimelik bir okuma parçası içinde 10'dan fazla kelime ya da hece tekrarı yapan) bir kız ve bir erkek çocuğun konuşma kayıtları dinletilmiş ve açık uçlu sorularla bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Bu çocukların çoğunluğunun kekemeliği heceler, kelime ve cümlelerin tekrarı, uzatılması vb. şekilde tanımlayabildikleri görülmüştür. Yine çoğunluğunun böyle konuşan bir çocukla arkadaş olmak isteyebileceklerini ve nedenin de acıma, yardım etme isteği, onları dışlanmış hissettirmemek, kekemeliklerini unutturmak, onları yeniden hayata kazandırmak ve kekemeliği bir suçmuş gibi görmemelerini sağlamak olduğunu söyledikleri belirtilmiştir. Kekeleyen konuşmayı duyduklarında da bu kişiyle ilgili olarak değişik oranlarda sakat, akciğerleri hasta, cesur, zeki, iyi arkadaş, şakacı, aptal, beceriksiz, diğer insanlarla anlaşamaz gibi birbiriyle çelişkili ifadelerin de yer aldığı görülmüştür.

Son iki çalışmada aktardığımız bu bilgiler doğrultusunda kekemelik davranışının nasıl değerlendirildiğinin yaşanılan toplumun değişkenlerinden etkilenebileceği düşüncesi oluşmuş, beraberinde kekeleme davranışının nasıl nitelendirildiğinin ülkemizdeki durumu hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulmuştur.

1.1. Araştırmanın Önemi

Kekeleme davranışının nasıl algılandığı ile ilgili olarak şimdiye kadar yapılmış olan araştırmalarda olumsuz yargıların varlığı göze çarpmaktadır. Ancak çocuk popülasyonunun yetişkin kekemeleri nasıl algıladıkları ile ilgili olarak ülkemizde yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu durum nedeniyle okul çağındaki çocukların kekeleyen bireyleri nasıl algıladıkları ile ilgili olarak çalışılması gerekliliği düşünülmüştür.

Aynı zamanda araştırma sonucunda elde edilecek verilere dayalı olarak öğretmenlere ve kekeleyen çocukların ailelerini ve sınıf arkadaşlarını eğiten konuşma terapistlerine yardımcı olunabileceği de düşünülmektedir.

Konuşmada akıcılık bozukluğunun okul başarısını, mesleki başarıyı ya da toplumsal iletişimi olumsuz olarak etkilediğinin ifade ediliyor olması da çalışmamızın gerekliliğini bir kez daha ortaya koymaktadır (American Psychiatric Association 1994.).

1.2. Araştırmanın Amacı

İlköğretim çağı çocuklarının kekeleyen yetişkin bireylere yönelik algılarının belirlenmesine yönelik bu araştırma doğrultusunda şu sorulara yanıt aranacaktır:

1. İlköğretimin 5, 6 ve 7. basamağındaki çocukların,
 - a. tümüne bakıldığında
 - b. sınıflara göre bakıldığında
 12 sıfat çiftinden aldıkları toplam puanlar temel alınarak kekeme bireyleri algılamaları kekeme olmayan bireyleri algılamalarından farklı mıdır?
2. İlköğretimin 5, 6 ve 7. basamağındaki çocukların,
 - a. tümüne bakıldığında
 - b. sınıflara göre bakıldığında
 her bir sıfat çifti için kekeme bireyleri algılamaları kekeme olmayan bireyleri algılamalarından farklı mıdır?

3. İlköğretimin 5, 6 ve 7. basamağındaki çocuklar,

- a. tümüne bakıldığında
- b. sınıflara göre bakıldığında

kekeleme davranışını kişiliğe mi, zekaya mı ait bir özellik olarak değerlendirmektedirler?

1.3. Genel Bilgiler

Bu bölümde algı ve tutumların ne oldukları, birbirlerine benzeyen ve birbirlerinden farklılaşan yönleri, önyargı tanımı; kekemelik ve kekemelik belirtileri ve tüm bu kavramlar ile ilgili olarak yapılmış araştırma bulgularına yer verilmiştir.

1.3.1. Algı, Tutum ve Önyargı

Psikoloji bilimi, bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak insan denilen canlı hakkında daha fazla bilgi edinmeye, O'nun davranışını anlamaya ve hatta davranış öncesinde kestirimde bulunmaya çalışır. Bunu yaparken de gözlenebilir durumlardan gözlenemeyenler hakkında çıkarımda bulunma, davranışların nedenini anlama çabası içindedir. Bu çalışmalar sonucunda elde edilmek istenen, insanın yapıp ettiklerinin neden olduğu sorunları ortadan kaldırmak ya da en azından kontrol edebilmeyi sağlamak isteğidir (Özyürek 1999). Ancak söz konusu insan olduğunda, bir olay ya da durum karşısında hissedilenlerin, gösterilen tepkilerin çeşitliliği insanların sabit ve değişen koşulları (zeka, aile, olayın oluş zamanı, yaş gibi) ile daha da farklılaşacaktır. Bu durum bize insan hakkında bilgi edinmenin ve beraberinde bilgi edinme yollarının kısıtlılığını da açıklar niteliktedir.

Tutum Smith'e göre (1968); *“bir bireye atfedilen ve onun psikolojik olay ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan eğilim”* (Akt. Kağıtçıbaşı, 1988) olarak tanımlanırken algı, algılama ise; *“bireyin dışında ne olup bittiğinin farkındalığının anlık olarak kazanılması süreci”* (Erkuş, A., 1994); o ‘şey’le ilgili olarak duyular aracılığıyla edinilen yalın bilgi olarak

tanımlanmıştır. Algılama anında bireyin dikkatini bir 'şey' üzerinde toplaması ve beraberinde duyu organlarına iç ve dış çevreden gelen duyuları alabilmesi gerekmektedir. Bir başka tanıma göre algı, *“duyu verilerini örgütleyip yorumlayarak çevremizdeki nesne ve olaylara anlam verme sürecidir ve bu süreç oldukça öznedir”* (Cüceloğlu 1994, s.98). *“Bir davranışın kişilik özelliği olarak algılanmasına neden olan faktörler arasında, yüksek tutarlılık, göze baticılık, aksini yapma, başarılı uygulama, beklentilerimize uygun davranışlar ve diğer kişi hakkında bilgi eksikliği sayılmaktadır”* (Cüceloğlu 1994, s.520).

Bu tanımlardan yola çıkarak algı kavramının daha kısa bir süreyi kapsadığının, geçmiş yaşantılardan etkilenmesine karşılık durumsal değişkenlerin de etkili olduğunun altının çizilmesi oldukça önemli olmaktadır. *Önyargı'nın tanımına baktığımızda ise, toplumbilime dayalı olarak yapılan tanımlamada, bireyde öteki bireylere, toplumsal kümelere karşı sevgi ya da düşmanlık duygusu uyanmasına yol açan, koşullanmış bir duygusal tutumu yansıtan sığ inanç olarak ifade edilmiştir.* Cüceloğlu'na göre önyargıların 2 temel ögesi vardır: *“1. 'si, bir grup ya da kişiye karşı olumsuz bir duygu olması, 2. 'si, kalıp yargı olup bireyleri tanımadan onları bir grubun üyesi olarak yargılaması”* (Cüceloğlu 1994,s. 543). Dolayısıyla önyargılar pek çok sosyal ortamda kendini göstermektedir ve çoğunlukla olumsuz bir tutumdur.

Önyargıların kaynaklarına baktığımızda, çocuklukta öğrenilmiş olduklarını ve zamanla kişiliğin bir parçası halini aldığını söyleyebiliriz. Ayrıca Rokeach (1960) önyargıların temelinde algılanan benzerlik ve farklılığın yattığını söylemiştir. Rokeach'e göre, *“bize benzeyenleri çekici bulup onlardan hoşlanır, fakat bize benzemeyenlere karşı olumsuz bir tutum geliştiririz. Bu durum, farklılık ne kadar çoksa olumsuz tutumun ya da önyargıların şiddetinin o kadar fazla olacağı ile ilişkilendirilir”* (Akt. Cüceloğlu 1994).

Selçuk (1997), tutumların oluşmasında etkili olan en temel faktörler olarak ana-babaların, akranların, kitle iletişim araçlarının etkisi ve tutum objesiyle kişisel yaşantılar olarak sıralamaktadır (Akt. Sucuoğlu 1999). İnsan davranışına yol veren ve davranışların gerisindeki psikolojik değişkenler olarak tutumların davranışa etkisi olduğu kabul edilmekte (Turgut, 1977; Kağıtçıbaşı, 1988) ve tutumlar bireyin var olan davranışlarını belirleyen geçmiş deneyimlerinin bir özeti

olarak görülmektedir. Algının bir başka tanımında ‘bireyin dışında ne olup bittiğinin farkındalığının anlık olarak kazanılması süreci’ olarak ifade edilmiş olmasının da tutumlardan temelde farklılaşan yanının bu olduğunu düşündürmektedir. Algılama anında beyin, bireyin içinde bulunduğu durumdan beklentilerini, geçmiş yaşantılarını, diğer duyu organlarından gelen başka duyular, toplumsal ve kültürel etkenleri hesaba katar.

Yukarıda anlatılmaya çalışılan kavramları yani algı, tutum ve önyargıları; bunların hangi değişkenlerden etkilendiklerinin bilinmesi, ölçmeye çalıştığımız özelliğin ölçülebilme sınırlılıklarını bize hatırlatması gerekliliği nedeniyle önemlidir. Bu nedenle tutum ve algıları tanımlayarak araştırmamızın sınırları belirlenmeye çalışılmıştır.

1. 3.2. Kekemelik ve Kekemelik Belirtileri

Dil ve konuşma sorunları içerisinde akıcılıkla ilgili sorunlardan biri olarak kabul ettiğimiz kekemeliğin diğer yanında takifemi yer almaktadır. Takifemi; ifadelerin anlaşılmasını engelleyecek biçimde hızlı konuşma olarak tanımlanmaktadır. Ancak çalışmamız kekemelik ve kekemeliğe karşı tutumlar çerçevesi içinde yer aldığından aşağıda kekemelik ile ilgili bilgilere yer verilecektir.

DSM-4 (American Psychiatric Association, 1994, s.49) kriterlerine göre kekemelik, *“konuşmanın olağan akıcılığında ve zamanlama örüntüsünde yaşa uygun olmayan bozulma olarak tanımlanır. Aşağıdakilerden birinin ya da bir kaçının ortaya çıkması ile belirlidir:*

A.

- (1) ses ve hece yinelemeleri
- (2) sesleri uzatma
- (3) ünlemler
- (4) sözcüklerin parçalanması
- (5) duyulabilir ya da sessiz bloklar
- (6) dolambaçlı yoldan konuşma

(7) sözcükleri bir fiziksel gerginlikle söyleme

(8) tek heceli sözcük yinelemeleri

B. Konuşma akıcılığı bozukluğu okul başarısını, mesleki başarıyı ya da toplumsal iletişimi bozar.

C. Konuşmayla ilgili- motor ya da duyuşsal bir bozukluk ya da çevre yoksunluğu varsa bile konuşma zorlukları genellikle bunlara eşlik edenlerden daha fazladır”

Güleryüz (1995) tarafından yapılan bir başka kekemelik tanımında ise; ses, hece, sözcük ya da ifadelerde duraksama, uzatma, bloklar, tekrarlar ve bazen bunların yanında birtakım yüz, el, kol ve vücut hareketleri gibi belirtilerin konuşmanın ritm ve akıcılığını bozması olarak nitelendirilmektedir.

Varolanı ortaya koymak amaçlı bu tanımlamalarda sözel iletişimin nasıl aksadığından, yani sözcüklerin tekrarından, seslerin uzatılmasından,...vb. özelliklerden bahsedildi. Bu özellikler kekemelik için temel belirtiler olarak kabul edilirler. Oysaki kekemelik durumunda her zaman bu örüntüyle karşılaşmamaktadır. Konuşma sırasındaki akıcısızlığa eşlik eden jest, mimik ve beden hareketlerinin de varlığı söz konusu olmaktadır. Bunlar da ikincil belirtiler olarak kabul edilirler ve göz kırpmaya, başın, kolların, bacakların duruma uygun olmayan hareketleri şeklinde kendilerini gösterebilirler. Beraberinde kolaylıkla fark edilemeyen bazı sözcükleri değiştirme, belirli bazı sözcüklerden kaçmak için yanlış cevap verme veya bir konuda dolaylı konuşma da gözlenebilir (Güleryüz, 1995).

Bloodstein (1981) ise kekemelik belirtilerini fizyolojik ve psikolojik olmak üzere iki ana bölümde ele almıştır (Akt. Karababa, 1995). Sesleri, sözcükleri tekrarlama, uzatma gibi belirtilerle birlikte göz kırpmaya, baş sallama davranışları fizyolojik belirtiler başlığı altında yer alırken psikolojik belirtiler ise, kullanılacak sözcük yerine dolaylı konuşma, gerekli sözcükten kaçmak için yanlış cevaplar verme gibi davranışlar, gözlenemeyen semptomlar arasında kabul edilmişlerdir (Akt. Karababa,A.; Shames, 1990).

Konuşma akışında meydana gelen bu bozuklukların genelde çocuklukta başladığını (3-5 yaş), erkeklerde kızlara oranla 2-3 kat daha fazla görüldüğünü de

biliyoruz. Kekemelik ailesel ve kalıtsal bir özellik taşımaktadır. Kekeleyen bireylerin % 40-60'ında halen kekeleyen ya da kekelemiş bir aile üyesinin varlığı belirlenmiştir (Konrot, 2002).

Bununla birlikte Pehlivantürk'ün 1996 yılında yapmış olduğu bir çalışmaya göre kekemeliğin prevalansının yaklaşık % 3 ve insidansının yaklaşık % 1 olduğu belirtilmektedir. Çocuklukta yaklaşık olarak % 4 civarında görüldüğünün belirlenmesine karşılık bu oranın ergenlikte azaldığı ifade edilmektedir (Çuhadaroğlu, 1999). Bazı araştırmacılar ise, 7 yaş civarında kekemeliğin en sık oranda görüldüğünü ve bu oranın % 4' e kadar çıktığını ifade etmişlerdir (Erkan, M., Aslan, T., 1992).

1.3.3. Konuşma Bozukluklarının Algılanmasına İlişkin Araştırmalar

Bu araştırmada temel alınan Franck, Jackson ve ark.'nın 2003 yılında ilköğretim çocuklarının kekeme bireyleri nasıl algıladıklarını belirlemeye yönelik çalışmaları şu şekilde desenlenmiştir: Öncelikle 47 yaşında 46 yıldır kekeleyen bir erkek konuşmacının iki video kaydı yapılmıştır. Konuşmacı Shel Silverstein'in "The Nap Taker" şiirini 1. bant kaydında kekeleyen (akıcı olmayan-tutuk) bir konuşmayla, 2. bant kaydında kekelemeyen (akıcı) bir konuşmayla okumuştur. Çocukların algılamalarını ölçmek üzere 7 noktada devam eden 6'sı kişilik, 6'sı zeka ile ilgili 12 sıfat çifti kullanılmıştır. Birinci aşamada çocuklar yansız atama ile iki ayrı gruba ayrılmışlar, 12 sıfat çifti ve sözlük anlamları yine yansız atama ile sıralanıp çocuklardan bu sıfatları anlamlarıyla eşleştirmeleri istenmiştir. İkinci aşamada bir gruba akıcı konuşma kaydı, diğer gruba da tutuk konuşma kaydı izlettirilmiştir. Sonrasında çocuklara 12 sıfat çiftinin 7 noktada devamlı formu sunularak izledikleri konuşmacıyı değerlendirmeleri istenmiştir. Sonuçlarına bakıldığında, okul çağı çocuklarının kekeleyen bireyleri algılamalarının, kekelemeyen bireyleri algılamalarından daha negatif olduğu görülmüştür. Beraberinde kekeleme davranışını zekaya mı, kişiliğe mi ait bir özellik olarak algıladıklarını ortaya koymak amaçlı değerlendirmede ise, anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Ülkemizde benzer bir çalışma 1992 yılında Fıfıloğlu ve Ungan tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada ilköğretimin 3, 4 ve 5. sınıflarına devam etmekte olan 141 çocuğa kekeleyerek konuşan (100 kelimelik bir okuma parçası içinde 10'dan fazla kelime ya da hece tekrarı yapan) bir kız ve bir erkek çocuğun konuşma kayıtları dinletilmiştir. Çalışma grubuna yöneltilen 8 açık uçlu soruyla şu bulgular elde edilmiştir:

“Kekemeliği nasıl tanımlarsınız?” sorusuna deneklerin % 55.31'i heceler, kelime ve cümlelerin tekrarı, karıştırılması, uzatılması, tam söylenememesi, lafın uzatılması, kelimelerin heceler, zor çıkartılması, dilin dönmemesi, dilin tutulması şeklinde cevap vermişlerdir. “Bu çocuk neden kekeleyerek konuşuyor? Kekeme olmasının nedeni ne olabilir?” sorusuna deneklerin % 48.94'ü doğuştan, Allah yaratmış, çünkü onlar sakat ve özürlü demişlerdir. “Böyle konuşan bir çocukla arkadaş olmak ister misin? Neden?” sorusuna; ‘evet’ olarak cevaplayan çocukların, acıma, yardım etme, kekemeleri yeniden hayata kazandırma, diğer insanlar onlarla arkadaş olmayacakları için arkadaşlık etmek isteyecekleri gibi nedenler ifade ettikleri görülmüştür. ‘Hayır’ diyenler ise, kekeleyenlerin konuşmalarının anlaşılır olmamasını en büyük neden olarak göstermişlerdir. “Bu çocukların normal konuşan çocuklardan farklı özellikleri neler olabilir?” sorusuna deneklerin % 63.12'sinin konuşmalarının farklı olduğunu söylerken, % 4.96'sının kekemelerin normal konuşanlardan bir farkı olmadığını cevabını verdikleri görülmüştür. “Bu konuşmayı duyduğunda aklına bu kişinin hangi özellikleri geliyor?” sorusuna deneklerin % 26.95'i sakat, konuşma özürlü, % 21.99'u cesur, zeki, iyi kalpli, temiz, iyi arkadaş, iyi insan, derslerinde başarılı, saygılı, sevimli, şakacı, güzel ve yetenekli; % 8.5'i ise aptal, tembel, sakar ve beceriksiz, çirkin, kötü giyimli, diğer insanlarla anlaşamaz ifadelerini kullandıkları belirlenmiştir. “Bazı televizyon programlarında oyuncular kekeme taklidi yapıyor, sen bunlara gülüyor musun? Sana hangi özellikleri komik geliyor?” sorusuna deneklerin % 50.35'i bu programları komik bulmadıklarını; % 43.97'si ise bu programların komik olduğunu söyledikleri görülmüştür. Bu programları komik bulmayan denekler nedenlerini şu cümlelerle belirtmişlerdir: Kekeme olmak ayıp değil. Bu bir hastalık. Bunda gülecek bir şey yok. Her insanda olabilir. Herkesin başına gelebilir. Çaba gösteriyorlar ama yapamıyorlar. Onlar da böyle olmak istemezlerdi. Dalga geçip alay etmek yanlış. Kekeme olanları küçük düşürüyorlar.”

Crowe ve Walton tarafından TATS (Teacher Attitudes Toward Stuttering-Öğretmenlerin Kekemeliğe Yönelik Tutumları) skalası kullanılarak 100 orta öğretim seviyesindeki öğretmenin kekemeliğe karşı tutumları araştırılmıştır (1981). Kullanılan skalada 9'u genel bilgiler ile ilgili olmak üzere 36 soru yer almıştır. Kesinlikle katılıyorum ile kesinlikle katılmıyorum arasında 5 noktada

derecelenen bir ölçektir. Ölçekle öğretmen tutumları ile öğretmenlerin kekemelik hakkındaki bilgileri, yaşları, kaç yıllık öğretmenlik deneyimlerinin olduğu, eğitim seviyeleri ve bir kekeme ile yaşantılarının olması gibi değişkenler arasındaki bağlantı araştırılmıştır. Sonucunda, öğretmen tutumları ile kekemelik hakkında edinilmiş bilgilerin varlığı arasında pozitif bir korelasyon elde edilmiştir. Bununla birlikte sınıflarında kekeleyen bir öğrencinin varlığı ile öğretmen tutumları arasında negatif korelasyon bulunmuştur.

Yine bu amaçla yapılmış olan bir başka araştırmada TPSI (Öğretmenlerin Kekemeliği Algılama Envanteri) kullanılmıştır (Yeakle ve Cooper, 1986). Tuscaloosa'daki öğretmenlerin % 82'sine ulaşılan bu çalışmada negatif tutumların varlığı dikkat çekici olmuştur.

Bazı üniversite öğrencilerinin, profesörlerin kekemeliklerini fark ederlerse, onları zeka ve yeterlik açısından diğer öğrencilere göre daha olumsuz algılayacaklarını ifade etmeleri Franklin H. Silverman'ı bu konuda bir araştırma yapmaya itmiştir (1990). Ayrıca daha önce yapılmış bir dizi araştırmada da, kekemeliği olmayan değişik insan gruplarının kekemeliği olan kişiler hakkında önyargılarının olduğunun belirlenmiş olması (Akt. Silverman, Hurst ve Cooper, 1983; Silverman ve Paynter, 1990; Woods ve Williams, 1976; Yeakle ve Cooper, 1986) bu araştırmayı temellendirmiştir. Profesörlerin bir grup olarak bu tür bir düşüncelerinin olduğunu açıklayıp açıklamayacaklarını tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmaya 87 öğretim üyesi katılmıştır. Katılımcılardan kekemeliği olan bir öğrenciyi, Osgood, Suci ve ark.'nın 1957 yılında hazırlamış oldukları semantik olarak değişkenlik gösteren talimatlar doğrultusunda, yedi noktalı, çift kutuplu bir ölçek yardımıyla 81 ölçüt bakımından değerlendirmeleri istenmiştir. Kullanılan semantik değişkenler, kekemeliği olan insanlar karşısında gösterilen tavırları örneklendirmek amacıyla kullanılmıştır. 87 katılımcının 85'i zeka/zeka geriliği ölçütünde, 83'ü de yeterlik/yetersizlik ölçütünde öğrencileri pozitif çizginin tam ortasında göstermiştir. Bu da katılımcıların, öğrencilerin yeterlik veya zekası konusunda tavırlarının pozitif veya nötr olduğunu göstermektedir.

Lass, Ruscello ve ark.'nın, kekeme bireylerin kekemeleri algılamalarını ortaya koymak amacıyla yaptıkları araştırma ise şöyledir: 25 kekeleyen bireyin 4 farazi kekemeyi (kız çocuk, erkek çocuk, yetişkin bayan, yetişkin erkek) nasıl

algıladıklarına sıfat çiftleri skalasını kullanarak bakmışlardır. Analiz sonucunda daha önce kekelemeyen bireylerle yapılmış olan çalışma sonuçlarına benzer şaşırtıcı biçimde kekeleyen bireylerin negatif sıfatlar içeren bildirimlerde buldukları görülmüştür.

Yukarıda sözü edilen kekeme bireylerin nasıl algılandıklarına ilişkin araştırmalarda; çevrenin, algılamaları incelenen grupların özelliklerine bağlı olarak farklı sonuçlar alındığı görülmüştür. Algılamalarda görülen bu gibi farklılıkların zaman içinde de farklılaşabileceği düşüncesiyle Klassen (2001), negatif algılamaların yeniden test edilmesi ile ilgili olarak bir çalışma yapmıştır. Geçmiş araştırmaların ortak bulgusu kekeleyen bireylerin, kekeme olmayan bireylere göre daha tedbirli, sinirli, utangaç, gergin, hassas, kararsız, içine kapanık, tehlikeli olarak algılandıkları yönündedir (Klassen, 2001). Oysaki yapılan bu araştırmada en az bir kekeleyen kişiyi tanıyan, arkadaş olan bireylerin kekeleyen kişiler ile ilgili algılamalarının önceki araştırmalardan farklı olarak daha az negatif olduğu sonucunu bulmuşlardır.

Dorsey ve Gunther (2000), kekemelerin algılanması ile ilgili olarak yapılan çoğu çalışmada farazi kekemelerin kullanılmış olmasının, kekemelik ile ilişkilendirilen olumsuz özellikleri etkilediğini düşünmüşlerdir. Farazi kişinin göze çarpan özelliğinin kekemelik olması nedeniyle kekemelik hakkında yapılan değerlendirmelerin basit olacağını ifade etmişlerdir (Akt., Franck, Jackson, ve ark.).

Benzer amaçlı bir başka çalışma da, Wenker (1996) tarafından yapılmıştır (Akt., Franck, Jackson, ve ark.,2003). Araştırmasında, insanların dikkatlerini çekmek için hem akıcı hem de tutuk konuşmayla sunu yapan bir aktörün canlı ve videodan sunumunu kullanmıştır. Ancak çalışmasında farazi bir kişiyi kullanmasına karşın, kekeme olmayanların negatif algılandıklarını görmüştür. Dinleyiciler akıcı olmayan konuşmaları kişisel özellikler de dahil olmak üzere akıcı olanlardan daha olumlu olarak algılamışlardır. Aynı zamanda dinleyiciler kekemeliği, o insanın bir özelliği olarak algılayıp o kişiye yönelik kişilikle ilgili değerlendirmelerine etki etmesine izin vermemişlerdir. Bu nedenle gerçekleştirilen sunumların insanların her gün karşılaştıkları kekemelik durumu ile ilgili olarak gerçekçi bir bilgi vermeyeceğini ifade etmiştir.

İletişim Tutumları Testi'nin Hollanda versiyonu olan CAT-D'nin 4 farklı gruba uygulandığı çalışma ise şöyledir (De Nil ve Brutton, 1990): Kekeleyen, ses bozukluğu olan, artikülasyon bozukluğu olan ve hiçbir konuşma problemi olmayan çocuklar çalışma grubunu oluşturmuştur. Yaşları, 7 ile 14 arasında değişmektedir ve grupta 70 çocuk kekelemekte, 13'ünde ses, 40'ında da artikülasyon problemi bulunmaktadır. Bu çocukların konuşmaya karşı tutumlarının karşılaştırılması sonucunda, kekemeliği olan çocukların test skorları ile ses bozukluğu olan çocukların test skorları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ayrıca artikülasyon bozukluğu olan çocuklar ile hiçbir konuşma problemi olmayan çocukların test skorları arasında da önemli bir farklılığın olmadığından bahsedilmektedir. Bunların yanısıra artikülasyon bozukluğu olanlarla hiçbir konuşma problemi olmayan çocuklar, ayrı ayrı kekemeliği olanlarla ses bozukluğu olan çocuklardan daha az negatif konuşma tutumu sergilemişlerdir. Bu sonuçlar göstermektedir ki, kekemelik, ses bozuklukları ve artikülasyon bozukluklarına bağlı olarak konuşma tutumları negatif bir değer göstermektedir.

Miller ve Watson'nın kekeleyen ve kekelemeyenlerle iletişim tutumları, kaygı ve depresyon arasındaki ilişkiye baktıkları çalışma, kekeme bireylerin kekeme olmayan bireylere göre daha depresif ve kaygılı olarak görüldükleri yargısına dayandırılmıştır. Kekeme bireylerin kekeme olmayan bireyler tarafından tedbirli, sinirli ve gergin olarak nitelendirildiğini ifade etmişlerdir. Bu nedenle kekeme olan ve olmayan bireylerin genel durum ve kaygı özellikleri, depresyon ve iletişim tutumları ile ilgili olarak kendilerini algılamaları araştırılmıştır. Sonuçlara bakıldığında, bireylerin kendi değerlendirmelerine dayalı olarak kaygı ve depresyon özelliklerinin kekemeliğin şiddeti arttıkça daha fazla görüleceği yargısı çürütülmüştür. Bununla birlikte iletişim tutumları kekeme olan bireylerde daha negatif olarak bulunmuştur. Bulgular göstermiştir ki, kekeleyenlerin kaygısı iletişimsel durumlarla sınırlıdır ve bu olumsuz iletişim tecrübelerine karşı geliştirilmiş bir tepkidir.

Collins ve Blood'un (1990), kekeme olmayanların kekeleyenleri algılamalarını etkileyen faktörler olarak kekemelik şiddeti ve kekemelik kabulüne baktıkları araştırmalarında, kekemeliklerini kabul eden ve etmeyen, iki orta ve iki

ciddi düzeyde erkek kekemelerin video kayıtları çalışma grubunu oluşturan 84 kadına izlettirilmiştir. Araştırmada izleyicilerden verilen soruları cevaplamaları ve sıfat skalalarını doldurmaları istenmiştir. Sonuçlar göstermiştir ki; istatistiki olarak anlamlı sayıda izleyici ciddi düzeyde kekeleyen fakat kekemeliklerini kabul eden kişilerle etkileşimde bulunmayı tercih etmektedir. Bununla birlikte kekemeliklerini kabul eden orta ve ciddi düzeyde kekeleyen bireyler zeka, kişilik ve görünüm açısından kekemeliklerini kabul etmeyen bireylerden daha yüksek puan almışlar, yani daha olumlu olarak algılanmışlardır.

Bireylerin farklılıklarının hangi yaşta fark edilmeye başladığının bilinmesinin, tutumların şekillendirilmesi ve önyargıların analizi konusunda yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmamızın nesnesi konumunda olan kekeme bireylerin kaç yaşından itibaren fark edilmeye başladıkları araştırılmış ve şu veriler elde edilmiştir:

Ezrati-Vinacour , Platzky ve arkadaşlarının yapmış oldukları araştırmada 5 ayrı yaş grubundan oluşan 79 çocuk çalışma grubunu oluşturmuştur (2001). Bu çocuklara biri akıcı biri de tutuk konuşan iki oyuncak bebeğin konuşmaları dinlettirilmiştir ve onlar gibi konuşan birini tanımlamaları istenmiştir. Bu çalışmada 3 yaş grubunda kullanılan akıcısızlığın fark edildiği kanıtlanmış, fakat çoğu çocuğun tam farkındalığa 5 yaşında vardığı anlaşılmıştır. Beraberinde 4 yaş itibarıyla konuşmadaki akıcısızlığın negatif olarak değerlendirildiği görülmüştür.

Okul çağındaki çocukların kekemeliği ve takılmaları nasıl algıladıkları ile ilgili olarak Mowrer, Fairbanks ve ark.'nın 1980 yılında yapmış oldukları araştırmada ise, ilköğretim 6. sınıfından itibaren kekemeliğin tanımlanabildiği görülmüştür. 6. ve daha yukarıdaki sınıfların en az 4'te 3'ünün kekemeliği, ses ve hecelerin tekrar edilmesinden kaynaklanan bir konuşma bozukluğu olarak ifade etmelerine karşın; bu sınıfların sadece 4'te 1'inin takılmaları konuşma bozukluğu olarak tanımladıkları görülmüştür. Bilgilerinin kaynağı olarak çoğu herhangi bir şey söyleyemezken pek azı aileleri ve arkadaşlarını kaynak göstermişlerdir.

Farklılıkların farklı gruplar tarafından nasıl algılandığını ortaya koyma amaçlı bir başka araştırma ise şöyledir: Lass, Ruscello ve ark. (1993)'nin zit anlamlı sıfat çiftlerini değerlendirme aracı olarak kullandıkları araştırmada, normal ve dizartrik konuşmacıların konuşma dışı özellikleri bakımından ergenler

tarafından nasıl algılandıkları ortaya konmaya çalışılmıştır. 19 öğrenci konuşmayla ilgili olmayan 22 sıfatı zıt anlamlı sıfat çifti skalasına bağlı olarak 8 serebral palsili ve 8 normal konuşan çocuğu değerlendirmişlerdir. Araştırmanın sonucunda normal konuşanlar dizartrik konuşanlardan daha olumlu olarak algılanmışlardır. Beraberinde dinleyicilerin iki grubu, tüm sıfat çiftleri için de istatistiksel olarak anlamlı derecede farklı algıladıkları görülmüştür.

BÖLÜM 2

GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma; varolan durumu belirlemeye yönelik betimsel bir araştırmadır.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunu, Eskişehir ilinde Mili Eğitim Bakanlığı'na bağlı Yarbay M. Yaşar Gülle İlköğretim Okulunun 5., 6. ve 7. kademelerine devam etmekte olan 94 öğrenci oluşturmuştur. Bu grubun oluşturulmasında tabakalı örneklem alma yolu kullanılarak öğrencilerden hiçbirinin daha öncesinde konuşma terapisi almamış olmaları, sınıflarında konuşma terapisine gereksinim duyan sınıf arkadaşlarının olmaması ve çalışmanın amacını bilmiyor olmaları kriter olarak belirlenmiştir.

Belirtilen kriterler doğrultusunda uygulama gerçekleştirilmiştir. Verilerin değerlendirilme aşamasında, sıfat çiftlerinden en az birini (olumlu ve olumsuz iki sıfatı) doğru anlamlarıyla eşleştiremeyen çocuklar çalışma grubundan çıkarılmışlardır. Çizelge 2.2.1.'de uygulama yapılan öğrenci sayısı U.Ö.S. olarak, değerlendirmeye alınan öğrenci sayısı D.A.Ö. olarak, tutuk konuşmayı izleyenler A şubeleri ve akıcı konuşmayı izleyenler B şubeleri başlığı altında verilmiştir.

Çizelge 2.2.1. Çalışma Grubu Sınıf Özellikleri

A (Tutuk Konuşmayı İzleyenler)	U.Ö.S.	D.A.Ö.	B (Akıcı Konuşmayı İzleyenler)	U.Ö.S.	D.A.Ö.
5. Sınıf	20	17	5. Sınıf	21	18
6. Sınıf	15	11	6. Sınıf	18	15
7. Sınıf	24	20	7. Sınıf	17	13
TOPLAM	59	48	TOPLAM	56	46

2.3. Araştırmanın Sınırlılığı

Bu çalışma şehir merkezine uzak bir kenar mahallede bulunan, bir okulun 115 öğrencisiyle sınırlı tutulmuştur. 5, 6 ve 7. sınıfa devam eden öğrencilerin sıfatlar ile anlamlarını eşleştirme bölümünde bu beceriye sahip oldukları varsayılmıştır.

Araştırma, algılamaları belirlemek amacıyla oluşturulmuş 12 sıfat çifti ve uygulama için tek bir konuşmacıya ait iki video sunumuyla sınırlandırılmıştır.

2.4. Materyaller

Bu çalışma Franck, Jackson, Pimentel ve Greenwood'un 2003 yılında ilköğretim çocuklarının kekeme bireyleri nasıl algıladıklarını belirlemeye yönelik olarak yapmış oldukları araştırma temel alınarak desenlenmiştir. Çalışmada yaşları 9 ile 11 arasında değişen ilköğretim seviyesindeki 75 öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur. Öğrencilere izlettirilmek üzere 47 yaşında bir erkek konuşmacının iki bant kaydı yapılmıştır. Konuşmacı Shel Silverstein'in "The Nap Taker" şiirini 1. bant kaydında kekeleyen (akıcı olmayan-tutuk) bir konuşmayla, 2. bant kaydında kekelemeyen (akıcı) bir konuşmayla okumuştur. Çocukların algılamalarını ölçmek üzere 7 noktada devam eden 6'sı kişilik, 6'sı zeka ile ilgili 12 sıfat çifti kullanılmıştır. Birinci aşamada çocuklar yansız atama ile iki ayrı gruba ayrılmışlar, 12 sıfat çifti ve sözlük anlamları yine yansız atama ile sıralanıp çocuklardan bu sıfatları anlamlarıyla eşleştirmeleri istenmiştir. İkinci aşamada bir gruba akıcı konuşma kaydı, diğer gruba da tutuk konuşma kaydı izlettirilmiştir. Sonrasında çocuklara 12 sıfat çiftinin 7 noktada devamlı formu sunularak izledikleri konuşmacıyı değerlendirmeleri istenmiştir.

Bu doğrultuda bizim çalışmamızda da öğrencilerin 12 sıfat çiftini anlamlarıyla eşleştirip eşleştiremediklerini belirlemek için zıt anlamlı sıfat çiftleri eşleme skalası kullanılmıştır (Bkz. Ek-1). Bu anlam bakımından farklı zıt kutuplu sıfat çiftleri eşleme skalasında 6'sı kişilikle, 6'sı zeka ile ilgili olmak üzere 12 tane sıfat dizilip olumlu ya da olumsuz olmaları dikkate alınmadan listelenmiştir. Sayfanın sol yarısında bu sıfatlar yer alırken sağ yarısında da yansız atama ile sıralanmış anlamları yer almıştır.

Skalanın çevirisi, çeviri konusunda deneyimli 8 yıldır İngilizce öğretmenliği yapan bir kişi tarafından yapılmıştır. Skalanın çevirisinin denetlenmesi amacıyla niteliksel yöntemlerden ‘tek yönde çeviri’ kullanılmış ve ‘çeviri sonrası sorgulama’ ve ‘çevirinin başka çevirmenlerce değerlendirilmesi’ aşamalarından geçilmiştir. Çeviri sonrası sorgulama bir başka İngilizce öğretmeni tarafından yapılmış, 24 sıfatın 21’inde (anlaşılmaz, keskin ve donuk sıfatları dışında) görüş birliğine varılmıştır. Anlaşılamayan maddeler nedeniyle çeviri bir başka çevirmen tarafından da değerlendirilmiş, sonucunda birinci çevirmenle 24 sıfatın 22’sinde (keskin ve donuk sıfatları dışında) görüş birliğine varılmıştır. Tüm sıfatlar için görüş birliğine varılamaması nedeniyle sıfatların anlaşılabilirliğinin ortaya konması amacıyla pilot çalışma yapılmasına karar verilmiştir. Bu haliyle ilköğretimin 4, 5, 6 ve 7. kademesine devam etmekte olan 117 öğrenciye pilot uygulama yapılmıştır (Çizelge 2.3.1.). Bu uygulama sonucunda, her bir sıfat çiftinin grubun en az % 50’si tarafından eşleştirilmesi beklenmiş, kritere uymayan sıfatlar değiştirilmiştir. Uygulama sırasında doğru anlamlarıyla eşleştirilemeyen sıfatlar değerlendirmeye alınmayarak iç güvenilirlik sağlanmıştır. Doğru eşleştirme oranı olarak % 50’nin yeter kabul edilmesinin nedeni, sadece çalışma grubumuz seviyesindeki çocukların kullanılacak sıfatlara karşı farkındalıklarını ortaya koymak ve sıfat çiftlerini eşleştirme işleminin yapılabilirliği hakkında bir ön uygulamanın yapılmış olması gerekliliğindedir. Bu işlem sonrasında anlaşılmaz (% 47,9), keskin (% 47) ve donuk (% 30,8) sıfatları kritere uymadıkları için yerlerine sırasıyla anlaşılır değil, zeki ve alık-bön ifadeleri getirilmiştir. Sonrasında oluşturulan yeni sıfat çiftleriyle 116 öğrenciye 2. pilot çalışma yapılarak tüm sıfat çiftleri için % 50 oranında doğru eşleştirilmiş olma kriteri sağlanmıştır (Çizelge 2.3.2.). 2. pilot çalışma için yeni sıfatların seçiminde de Fışiloğlu ve Ungan tarafından 1992’de yapılmış araştırmanın sonuçları dikkate alınmış ve sonrasında sıfat çiftleri skalası son halini almıştır (Ek-1).

Çizelge 2.3.1. 1. Pilot Çalışma Grubu Sonuçları

Sıfat Çiftleri Listesi (1. Bölüm)	Doğru	Yanlış	Toplam	Doğru %'si
Arkadaş canlısı	85	32	117	72,6
Arkadaş canlısı olmayan	71	46	117	60,7
Akıllı	98	19	117	83,8
Aptal	89	28	117	76,1
Beceriksiz	82	35	117	70,1
Becerikli	74	43	117	63,2
Güvenilir olmayan	77	40	117	65,8
Güvenilir	83	34	117	70,9
Rahat	81	36	117	69,2
Gergin	82	35	117	70,1
Korkak	91	26	117	77,8
Cesur	95	22	117	81,2
Sıfat Çiftleri Listesi (2. Bölüm)	Doğru	Yanlış	Toplam	Doğru %'si
Şakacı değil	59	58	117	50,4
Şakacı	104	13	117	88,9
Dışadönük	81	36	117	69,2
Utangaç	87	30	117	74,4
Anlaşılmaz	56	61	117	47,9
Anlaşılır	60	57	117	51,3
Keskin	55	62	117	47,0
Donuk	36	81	117	30,8
Özürsüz	66	51	117	56,4
Özürlü	71	46	117	60,7
Kendine güvenen	63	54	117	53,8
Kendine güvenmeyen	66	51	117	56,4

Çizelge 2.3.2. 2.Pilot Çalışma Grubu Sonuçları

Sıfat Çiftleri Listesi (1. Bölüm)	Doğru	Yanlış	Toplam	Doğru %'si
Arkadaş canlısı	61	55	116	52,6
Arkadaş canlısı olmayan	64	52	116	55,2
Akıllı	90	26	116	77,6
Aptal	94	22	116	81,0
Beceriksiz	75	41	116	64,7
Becerikli	60	56	116	51,7
Güvenilir olmayan	74	42	116	63,8
Güvenilir	75	41	116	64,7
Rahat	84	32	116	72,4
Gergin	82	34	116	70,7
Korkak	93	23	116	80,2
Cesur	93	23	116	80,2
Sıfat Çiftleri Listesi (2. Bölüm)	Doğru	Yanlış	Toplam	Doğru %'si
Şakacı değil	73	43	116	62,9
Şakacı	105	11	116	90,5
Dışadönük	88	28	116	75,9
Utangaç	97	19	116	83,6
Anlayışı kıt	64	52	116	55,2
Anlaşılır	67	49	116	57,8
Zeki	84	32	116	72,4
Alık, bön	65	51	116	56,0
Özürsüz	72	44	116	62,1
Özürlü	81	35	116	69,8
Kendine güvenen	74	42	116	63,8
Kendine güvenmeyen	81	35	116	69,8

Katılımcılara izletilecek video kaydı iki ayrı bölümden oluşmuştur. Kayıtlarda konuşmacının metni bir bölümde akıcı konuşmayla, diğer bölümde ise aynı metni akıcı olmayan konuşmayla okuması yer almıştır. Konuşmacının okul öncesi dönemde kekelemeye başladığı, ancak ilk terapiye 19 yaşında iken babası tarafından getirildiği bilinmektedir. Konuşmacıya yavaşlatılmış konuşma, *block modification* (blokla baş etme) terapileri uygulanmıştır. Bu teknikleri okumada oldukça başarılı bir şekilde uygulayabilen konuşmacının bu yetisini spontan

* Metin EK-2'de verilmiştir.

konusmaya transfer etmede güçlük çektiği bilinmektedir. Konuşmacının abisi de kekemelik nedeniyle çocuk yaşlarda terapiye getirilmiş ve şu an akıcı konuşabilen bir yetişkindir. Konuşmacı 25 yaşında bir erkektir.

Ekranında konuşmacının başı ve omuzları görünecek şekilde yer alması sağlanmıştır. Kayıt Sony kamera ile yapılmış, altında bulunan ekranda da okuma metni yer almıştır. Konuşmacı ayrıca daha öncesinde de metni kolay okuyabilmek için prova yapmıştır.

Video kayıtları iki uzman tarafından değerlendirilmiştir. Birbirlerinden haberdar olmadan video kayıtlarını izlemeleri sonucunda belirtilen kekemelik davranışlarının ne sıklıkta çıktığını kayıt etmeleri istenmiştir. Tutuk bölüm için uzatma, blok ve tekrarların yanı sıra ikincil semptomlar olarak kabul edilen göz kırpması ve kaş kaldırma davranışının olduğu gözlenmiştir. Akıcı bölüm için ise, tutuk bölümden farklı olarak blok ve tekrarların varlığı, beraberinde göz kırpması, kaş kaldırma davranışının da sergilendiği belirlenmiştir. Akıcı bölüm için 398 heceden oluşan metnin 8 hecesinde blok ve tekrar şeklinde kekemelik davranışlarının var olduğu, bunun da % 2'ye karşılık geldiği görülmüştür. Tutuk bölüm değerlendirildiğinde ise 398 heceden 68 hecesinde uzatma, blok, tekrar ve patlama biçiminde kekemelik davranışlarının olduğu, bunun da % 17'ye karşılık geldiği görülmüştür. Konuşmacının, Ek-3'te verilen metni akıcı olarak okuması 1 dk. 41 sn., tutuk olarak okuması ise akıcılığı ve dolayısıyla toplam konuşma süresini etkilemesi nedeniyle 3 dk. 51 sn. sürmüştür.

Tutumların değerlendirilme aşamasında ise yine orijinal metinde yer alan, sıfat çiftleriyle aynılık gösteren 7 noktalı derecelendirme skalası kullanılmıştır (Bkz. Ek-3). Bu skalada 1 en olumsuz, 7 en olumlu olarak değerlendirilmiştir. Yani düşük puan, olumsuz yargı anlamına gelecek şekilde belirlenmiştir. Skalada elde edilen puanlamaların 1 ile 7 arasında yer alıp, '1' en olumsuz, '7' en olumluyu ifade eder şekilde belirlenmiş olmasından dolayı, '4' orta değer kabul edilip altındaki puanlar negatif algılama eğilimini; üstündeki puanlar pozitif algılama eğilimini göstermişlerdir.

Derecelendirme skalasının doldurulması ile ilgili olarak şans yüzdesini ortadan kaldırmak ve değerlendirmenin güvenilirliğini arttırmak amacıyla yansız atama ile 1, 3, 6, 7, 9 ve 12. sıfat çiftlerinin puanlarında dönüştürme işlemi

yapılmıştır. Yani belirlenen 6 sıfat çifti için 1 en olumlu, 7 en olumsuz olarak yer almıştır. Bu skalada yer alan sıfatlar anlam bakımından farklı çift kutuplu sıfat çiftleriyle aynılık göstermektedir. Sıfat çiftlerinin yer alma sırası yansız atma yoluyla belirlenmiş, 2., 3., 4., 5., 6. ve 7. maddeler zeka ile ilgili iken 1., 8., 9., 10., 11. ve 12. maddeler kişilikle ilgili olarak yer almıştır.

Katılımcıların yaş, cinsiyet, devam ettikleri sınıf-şube adları, daha önce konuşma terapisi alıp almadıkları ve o zamana kadar kekeleyen bir kişi görüp görmedikleri ile ilgili bilgiler için de bir başka form hazırlanmıştır (Bkz. Ek-4). Dolayısıyla katılımcılara toplam üç adet form dağıtılmıştır (Bkz. Ek - 1, Ek - 3, Ek - 4).

2.5. Uygulama

Bu çalışma öncesinde bir başka gruba video gösterimi yapılarak uygulamada dikkat edilmesi gereken koşullar gözden geçirilerek uygulama güvenilirliğinin artırılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda sesin öğrenciler tarafından yeterince duyulabilmesi için gereken uzaklık, görüntü netliği, gruba yapılacak açıklama ile ilgili düzenlemelere gidilmiştir.

Katılımcılardan, çalışmada kullanılan sıfatların anlaşılmasını sağlayacak kaydı izleme işleminden önce sıfat eşleme skalasını doldurmaları istenmiştir. Öğrencilerden her bir sıfatın yanındaki boşluğa, doğru anlamının yer aldığı seçeneğin numarasını yazmaları istenmiştir. Örneğin; ‘arkadaş canlısı’ için doğru seçenek ‘2. başkalarına karşı nazik, kibar’ iken 2’yi ‘arkadaş canlısı’ sıfatının sol yanındaki boşluğa, ‘arkadaş canlısı olmayan’ için ise ‘11. huysuz, başkalarıyla geçinemeyen’ anlamı olarak 11’i ‘arkadaş canlısı olmayan’ sıfatının sol yanındaki boşluğa yazmaları istenmiştir.

Sıfat eşleme skalaları öğrencilere dağıtıldıktan sonra eşleşme işlemi bitirmeleri beklenmiştir. Sınıftaki tüm öğrenciler bitirdikten sonra kaydın gösterimine geçilmiştir.

Aynı öğretim kademesinde bulunan sınıflardan A şubeleri akıcı olmayan-tutuk kaydı, B şubeleri akıcı kaydı izlemiştir*. Her bir sınıf ve şube için ayrı gösterim yapılmıştır. Gösterim için okulun en alt katında yer alan laboratuvar odası seçilmiştir. Öğrencilerin televizyon ekranını eşit uzaklıkta görmeleri için oturma düzeni önceden ayarlanmış, yeteri kadar duyabilmeleri sağlanmıştır.

İzleme işleminden sonra 7 noktalı derecelendirme skalasının amaca uygun olarak doldurulmasını sağlamak amacıyla bir sunum gerçekleştirilmiştir (Bkz. Ek-4). Sonrasında öğrenciler tarafından 7 noktalı derecelendirme skalası doldurulmuştur. Katılımcılardan konuşmacıyı en iyi tanımlayan 7 taneden birini daire içine alarak seçmeleri istenmiştir.

Katılımcıların yaş, cinsiyet, devam ettikleri sınıf-şube adları daha önce konuşma terapisi alıp almadıkları ile ilgili bilgiler derecelendirme skalası doldurulduktan sonra alınmıştır.

2.6. Verilerin İşlenmesi

Bu çalışmaya akıcı konuşmayı izleyen 46 öğrenci, tutuk konuşmayı izleyen 48 öğrenci olmak üzere toplam 94 öğrenci dahil edilmiştir. Kriterlere uyan 115 öğrenci sağlanmış olmasına karşın 21 öğrencinin sıfat çiftleri eşleme skalasında hiçbir sıfat çiftini doğru tanımlarıyla eşleştirememeleri nedeniyle veriler 94 öğrencinin nitelendirmelerine dayandırılmıştır. Her sıfat çifti skalasında 12 madde yer almıştır ve bu doğrultuda 1128 veri elde edilmiştir (94 öğrenci X 12 = 1128). Anlamlarıyla doğru eşleştiremeyen her bir sıfat için, yer aldığı madde 7 noktalı derecelendirme skalasında değerlendirme dışı bırakılmıştır. Yani öğrencilerin ancak doğru anlamlarıyla eşleştirebildikleri sıfat çiftleri için yaptıkları puanlamalar değerlendirmeye alınmıştır. Bu işlemle 7 noktalı derecelendirme skalası ile elde edilecek veriler için iç güvenilirlik sağlanmıştır. Tutuk ya da akıcı konuşmayı izleyecek grupların belirlenmesinde yansız atama yolu ile şubelere göre ayrıma gidilmiştir. Buna bağlı olarak A şubeleri tutuk konuşmayı; B şubeleri de akıcı konuşmayı izlemişlerdir. Seçilen deneklerin daha önce konuşma terapisi almamış olmaları, sınıflarında dil ve konuşma bozukluğuna

* Bundan böyle akıcı konuşmayı izleyen grup için A.K.İ., tutuk konuşmayı izleyen grup için ise T.K.İ. kullanılacaktır.

sahip arkadaşlarının olmaması kriterleri ile bu çalışma için iç geçerlik sağlanılmıştır. Sonuç olarak 1128 veriden 583'ü analiz edilmiştir.

7 noktalı derecelendirme skalasında yer alan zıt kutuplu sıfat çiftlerinin değerleri 1'den 7'ye kadar olup 7 noktada sıralanmışlardır. Uygulama öncesinde yansız atama ile 6 sıfat çiftinin puanlarında dönüştürme işlemi yapıldığı için, öncelikle tersine dönüştürme işlemi gerçekleştirilmiş ve puanlamaları buna göre yapılmıştır. Puanlama için temel alınan son skala 'Puanlanan Skala' adı altında Ek-6'da verilmiştir.

2.7.Verilerin Analiz Yöntemi

Bu çalışmada istatistiksel analizler GraphPad Prisma V.3 paket programı ile yapılmıştır.

Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel metotların (ortalama, standart sapma) yanı sıra sınıflar arası karşılaştırmalarda tek yönlü varyans analizi testi, ikili grupların karşılaştırmasında bağımsız t testi , sınıfların 3 (5.-6.-7. sınıf) akıcı-tutuk konuşma 2 (akıcı-tutuk) etkisi iki yönlü varyans analizi ile , akıcı-tutuk konuşma 2 (akıcı-tutuk) ile zeka ve kişilik 2 (zeka-kişilik) puanların etkisini belirlemek için de iki yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

Sonuçlar, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde, % 95'lik güven aralığında değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 3

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde elde edilen bulgular, tutuk konuşmayı izleyenler (T.K.İ) ve akıcı konuşmayı izleyenler (A.K.İ.) olarak iki temel grubun, aynı konuşmacının tutuk ve akıcı film kayıtlarını izlemelerine dayalı olarak kekemelik davranışını nasıl algıladıkları ile ilgilidir. Yine bu doğrultuda üç ana başlık altında toplam 6 soru (3.1.1., 3.1.2.; 3.2.1.,3.2.2.; 3.3.1.,3.3.2. nolu sorular) ile cevap aranacaktır.

3.1. Tutuk Konuşmayı İzleyenler ile Akıcı Konuşmayı İzleyenlerin Ölçek Toplam Puanları Temel Alınarak Algılamalarının Karşılaştırılması

3.1.1. “İlköğretimin 5, 6 ve 7. basamağındaki çocukların tümüne bakıldığında, 12 sıfat çiftinden aldıkları toplam puanlar temel alınarak kekeme bireyleri algılamaları kekeme olmayan bireyleri algılamalarından farklı mıdır?” sorusuna yönelik olarak yapılan analiz sonucunda şu veriler elde edilmiştir (Çizelge 3.1.1.1.):

Çizelge 3.1.1.1. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleyenlerin Toplam Puan Ortalamaları

	T.K.İ.	A.K.İ.	t	p
Toplam Puan Ortalamaları	4.00±1.34	3.59±1.36	1.48	>0.05

5, 6 ve 7. sınıflar olmak üzere tüm şubelerin 12 sıfat çiftine dayalı olarak yaptıkları puanlamalarının tek yönlü varyans analizi sonucunda, TKİ'in toplam puan ortalamaları 4.00±1.34; AKİ'in toplam puan ortalamaları 3.59±1.36 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla tutuk ve akıcı konuşmayı izleyenlerin tutum ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel bir farklılık gözlenmemiştir (t:1.48 p>0.05).

Bu sonuçlardan yola çıkarak toplam puanlar temel alındığında, T.K.İ. ile A.K.İ.'in algılamalarının kekeleme davranışına göre farklılaşmadığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte her iki grubun ortalamaları da orta değer olarak kabul edilen 4'e çok yaklaşmış olduğundan her iki grubun algılamalarının da benzer şekilde olduğu ve nötr olarak algıladıkları söylenebilir.

3.1.2. “İlköğretimin 5,6 ve 7. basamağındaki çocukların, sınıflara göre bakıldığında, 12 sıfat çiftinden aldıkları toplam puanlar temel alınarak kekeme bireyleri algılamaları kekeme olmayan bireyleri algılamalarından farklı mıdır?” sorusuna yönelik olarak yapılan analiz sonucunda şu veriler elde edilmiştir (Çizelge 3.1.2.1.):

Çizelge 3.1.2.1. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleyenlerin Sınıflara Göre Toplam Puan Ortalamaları

	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf
T.K.İ.	4.26±1.15	3.64±1.79	3.98±1.23
A.K.İ.	3.77±1.11	3.15±1.70	3.85±1.22
t	0.18	0.71	0.29
p	p> 0.05	p> 0.05	p> 0.05

5. sınıf çocuklarda T.K.İ.'lerin toplam puan ortalamaları (4.26±1.15), A.K.İ.'lerin toplam puan ortalamalarından (3.77±1.11) yüksek görülse de istatistiksel açıdan bir farklılık bulunamamıştır. Buna karşılık T.K.İ.'lerin toplam puanlarının 4'ün üstünde, A.K.İ.'lerin toplam puanlarının 4'ün altında olması nedeniyle algılamalarının zıt yönelimli olduğu da görülmüştür.

6. sınıf çocuklarda T.K.İ.'lerin toplam puan ortalamaları (3.64±1.79) ile A.K.İ.'lerin toplam puan ortalamaları (3.15±1.70) arasında istatistiksel açıdan bir farklılık yoktur. Her iki grubun toplam puan ortalamalarının da orta değer olarak kabul edilen 4'ün altında olmaları sebebiyle birbirlerine benzer şekilde negatif algılama eğiliminde oldukları söylenebilir.

7. sınıf çocuklarda T.K.İ.'lerin toplam puan ortalamaları (3.98±1.23) ile A.K.İ.'lerin toplam puan ortalamaları (3.85±1.22) arasında istatistiksel açıdan bir farklılık yoktur. 6. sınıflara benzer şekilde her iki grubun toplam puan

ortalamalarının da orta değer olarak kabul edilen 4'ün altında olmaları sebebiyle algılamalarının negatif eğilimli olduğu gözlenmiştir.

Bununla birlikte 6. ve 7. sınıfların puanlarının hem sınıflar hem de T.K.İ. ve A.K.İ. arasında birbirlerine daha da yaklaşmış olduğu görülmektedir.

3.2. Akıcı Konuşmayı İzleyenler ile Tutuk Konuşmayı İzleyenlerin Her bir Sıfat Çiftini Puanlamaları Temel Alınarak Algılamalarının Karşılaştırılması

3.2.1. “İlköğretimin 5, 6 ve 7. basamağındaki çocukların, tümüne bakıldığında, her bir sıfat çifti için kekeme bireyleri algılamaları kekeme olmayan bireyleri algılamalarından farklı mıdır?” sorusuna yönelik olarak yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda şu veriler elde edilmiştir (Çizelge 3.2.1.1.).

Çizelge 3.2.1.1. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleyenlerin Her Bir Sıfat Çiftinden Aldıkları Puan Ortalamaları

	Tutuk Konuşma	Akıcı Konuşma	t	p
Sıfat Çifti 1*	3.85±1.46	3.88±1.54	-0.08	>0.05
Sıfat Çifti 2	3.74±2.28	2.56±1.76	2.13	<0.05
Sıfat Çifti 3	4.85±1.81	3.55±1.50	2.61	<0.05
Sıfat Çifti 4	4.67±1.96	4.05±2.20	1.08	>0.05
Sıfat Çifti 5	1.76±1.39	3.07±2.09	-2.93	<0.01
Sıfat Çifti 6	4.33±2.56	3.77±2.20	0.77	>0.05
Sıfat Çifti 7	4.74±1.96	3.73±1.71	2.08	<0.05
Sıfat Çifti 8*	2.11±1.89	4.65±2.01	-4.48	<0.0001
Sıfat Çifti 9*	4.91±1.91	4.45±1.30	1.11	>0.05
Sıfat Çifti 10*	4.79±1.67	4.35±2.06	0.63	>0.05
Sıfat Çifti 11*	3.55±2.21	3.79±1.31	-0.34	>0.05
Sıfat Çifti 12*	5.12±1.53	4.15±1.71	2.29	<0.05

Çizelge 3.2.1.1.'de 1. sıfat çifti olarak verilen ‘becerikli-beceriksiz’ maddesi için, T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları (3.85±1.46) ile A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları (3.88±1.54) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir

*Yıldız işaretli sıfat çiftleri zeka ile ilgili özelliklerin yer aldığı maddeler, diğerleri ise kişilikle ilgili özelliklerin yer aldığı maddelerdir.

sonuç bulunamamıştır ($t:-0.08$ $p>0.05$). Her iki grubun ortalama değerleri 4'ün altında olmakla birlikte iki sınıf için de nötr algılama eğiliminde oldukları söylenebilir.

2. sıfat çifti olarak verilen 'gergin-rahatsız' maddesi için, T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (3.74 ± 2.28) ile A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamalarından (2.56 ± 1.76) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (**$t:2.13$ $p<0.05$**). Beraberinde her iki grubun ortalamalarının da ortalama değerinin altında, negatif eğilimde olduğu bilinmelidir.

3. sıfat çifti olarak verilen 'arkadaş canlısı-arkadaş canlısı olmayan' maddesi için, T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (4.85 ± 1.81) A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamalarından (3.55 ± 1.50) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (**$t:2.61$ $p<0.05$**). Buradaki farklılık aynı zamanda T.K.İ.'lerin pozitif, A.K.İ.'lerin negatif algılama eğilimini de gösterir niteliktedir.

4. sıfat çifti olarak verilen 'utangaç-dışadönük' maddesi için, T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (4.67 ± 1.96) ile A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (4.05 ± 2.20) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamamıştır ($t:1.08$ $p>0.05$). Her iki grubun da ortalama puanlarının 4'ün üzerinde olması pozitif algılama eğilimlerini göstermektedir.

5. sıfat çifti olarak verilen 'şakacı-şakacı değil' maddesi için, T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (1.76 ± 1.39) A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamalarından (3.07 ± 2.09) istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunmuştur (**$t:-2.93$ $p<0.01$**). Beraberinde her iki grup ta negatif algılama eğilimindedir.

6. sıfat çifti olarak verilen 'kendine güvenen-kendine güvenmeyen' maddesi için, T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (4.33 ± 2.56) ile A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (3.77 ± 2.20) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamamıştır ($t:0.77$ $p>0.05$). Ancak T.K.İ.'in pozitif algılama eğiliminde olmalarına karşılık A.K.İ.'in negatif algılama eğiliminde oldukları söylenebilir.

7. sıfat çifti olarak verilen 'cesur-korkak' maddesi için, T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (4.74 ± 1.96), A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamalarından (3.73 ± 1.71) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek

bulunmuştur (**t:2.08 p<0.05**). 6. sıfat çiftinde olduğu gibi, T.K.İ.'in pozitif algılama eğiliminde olmalarına karşılık A.K.İ.'in negatif algılama eğiliminde oldukları görülmüştür.

8. sıfat çifti olarak verilen 'özürlü-özürsüz' maddesi için, T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (2.11±1.89) A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamalarından (4.65±2.01) istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunmuştur (**t:-4.48 p<0.0001**). Beraberinde T.K.İ.'in negatif algılama eğilimi söz konusu iken A.K.İ.'in pozitif algılama eğilimlerinden söz edilebilmektedir.

9. sıfat çifti olarak verilen 'akıllı-aptal' maddesi için, T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (4.91±1.91) ile A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (4.45±1.30) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamamıştır (t:1.11 p>0.05). Buna karşın her iki grubun da eğilimleri pozitif algılama yönündedir.

10. sıfat çifti olarak verilen 'anlayışı kıt-anlaşılr' maddesi için, T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (4.79±1.67) ile A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (4.35±2.06) ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamamıştır (t:0.63 p>0.05). Yine 9. sıfat çiftinde olduğu gibi her iki grubun da eğilimi pozitif algılama yönündedir.

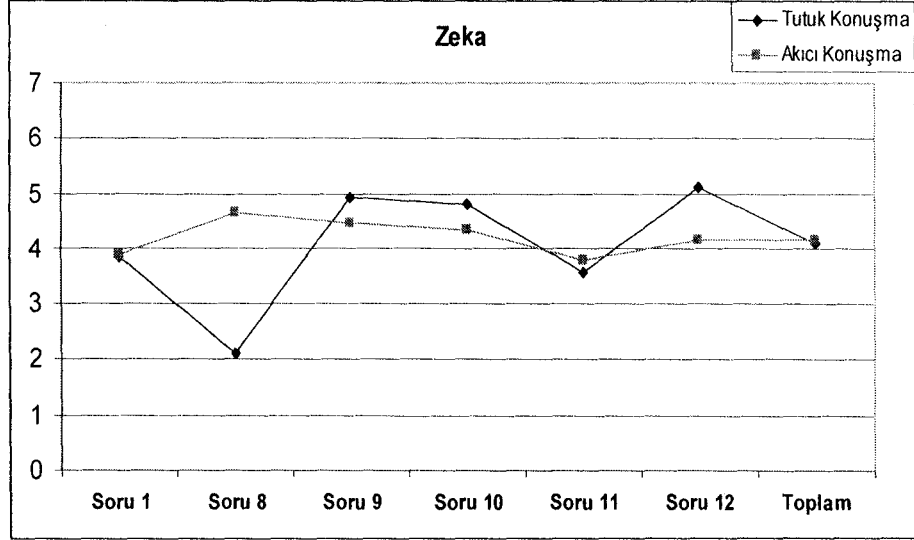
11. sıfat çifti olarak verilen 'alık/bön-zeki' maddesi için, T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (3.55±2.21) ile A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (3.79±1.31) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamamıştır (t:-0.34 p>0.05). Beraberinde her iki grubun da negatif algılama eğiliminde oldukları bilinmelidir.

12. sıfat çifti olarak verilen 'güvenilir- güvenilir olmayan' maddesi için, T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (5.12±1.53), A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamalarından (4.15±1.71) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (**t:2.29 p<0.05**). Bu farklılıkla birlikte, her iki grup ta benzer şekilde pozitif yönde algıladıkları gözlenmiştir.

Bu bölümde zeka ve kişilik özellikleri ile ilgili olarak bir değerlendirme yapılmamıştır. Ancak buna karşın tutuk konuşmayı izleyen grup ile akıcı konuşmayı izleyen grup arasında istatistiksel olarak farklılık bulunan maddelerin zeka ve kişilik özellikleri içerisinde nerede olduklarının bilinmesi önemli

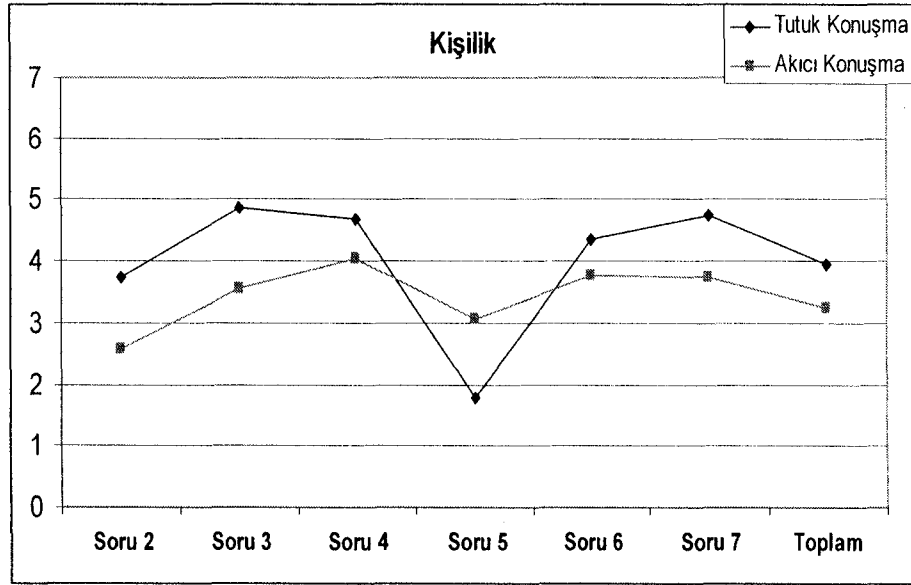
olmaktadır. Bununla ilgili bilgiler aşağıda sunulmuştur (Şekil 3.2.1.1. ve Şekil 3.2.1.2.).

Şekil 3.2.1.1. Sıfat Çiftlerinin Zeka ile İlgili Değerlendirme Sonuçları

1, 8, 9,10, 11, 12 nolu zeka ile ilgili sıfat çiftlerine bakıldığında, 8. sıfat çifti olarak verilen 'özürlü-özürsüz' maddesi için T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (2.11 ± 1.89), A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamalarından (4.65 ± 2.01) istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunmuştur ($t: -4.48$ $p < 0.0001$). Bu sıfat çifti için T.K.İ.'in ortalama değerden (4) aşağıda olduğu, A.K.İ.'lerin ise ortalama değerden yukarıda olduğu görülmüştür. İki grubun algılamaların istatistiki şekilde anlamlı olarak farklılaşmasıyla beraber algılama eğilimlerinin de olumlu ve olumsuz iki zıt yönde olduğu belirlenmiştir. Yine zeka ile ilgili sıfat çiftlerinden 12. sıfat çifti olarak verilen 'güvenilir-güvenilir olmayan' maddesi için, T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (5.12 ± 1.53), A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamalarından (4.15 ± 1.71) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($t: 2.29$ $p < 0.05$). Bu sıfat çifti için her iki grubun algılamalarının istatistiki olarak farklılaşmasına karşın algılama eğilimlerinin de aynı yönde 4'ten yukarıda olduğu görülmüştür.

Şekil 3.2.1.2. Sıfat Çiftlerinin Kişilik ile İlgili Değerlendirme Sonuçları

2, 3, 4, 5, 6, 7 nolu kişilikle ilgili sıfat çiftlerine bakıldığında, 2. sıfat çifti olarak verilen '**gergin-rahat**' maddesi için, T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamalarının (3.74 ± 2.28), A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamalarından (2.56 ± 1.76) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (**t:2.13 p<0.05**). Ancak yine de iki grubun algılamaları negatif (4'ün altında) yöndedir. 3. sıfat çifti olarak verilen '**arkadaş canlısı-arkadaş canlısı olmayan**' maddesi için, T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (4.85 ± 1.81) A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamalarından (3.55 ± 1.50) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (**t:2.61 p<0.05**). Puan ortalamaları doğrultusunda her iki grubun algılamalarının bu farklılıkla birlikte zıt yönde olduğu da belirlenmiştir. 5. sıfat çifti olarak verilen '**şakacı-şakacı değil**' maddesi için, T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (1.76 ± 1.39) A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamalarından (3.07 ± 2.09) istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunmuştur (**t:-2.93 p<0.01**). Ancak beraberinde iki grubun algılamalarının yönü aynı, yani negatif olmuştur. 7. sıfat çifti olarak verilen '**cesur-korkak**' maddesi için, T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları (4.74 ± 1.96) A.K.İ.'in verdikleri puan ortalamalarından (3.73 ± 1.71)

istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (**t:2.08 p<0.05**). Algılamalarının yönü de zıt yönde farklılık göstermektedir.

3.2.2. “İlköğretimin 5, 6 ve 7. basamağındaki çocukların, sınıflara göre bakıldığında, her bir sıfat çiftinden aldıkları puanlar temel alınarak kekeme bireyleri algılamaları kekeme olmayan bireyleri algılamalarından farklı mıdır?” sorusuna yönelik olarak yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda şu veriler elde edilmiştir (Çizelge 3.2.2.1.).

Çizelge 3.2.2.1. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleyenlerin Sınıflara Göre Her Bir Sıfat Çiftinden Aldıkları Puan Ortalamaları

Sıfat Çiftleri	Gruplar	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf
Sıfat Çifti 1	T.K.İ.	3.63±1.92	4.50±1.73	3.79±1.12
	A.K.İ.	2.75±1.26	4.80±2.05	3.88±0.99
	p	>0.05	>0.05	>0.05
Sıfat Çifti 2	T.K.İ.	4.43±1.40	4.40±2.70	3.32±2.43
	A.K.İ.	2.89±1.54	1.29±0.49	3.22±2.17
	p	>0.05	<0.05	>0.05
Sıfat Çifti 3	T.K.İ.	5.33±2.06	4.40±1.14	4.69±1.89
	A.K.İ.	3.67±1.37	4.20±1.64	3.11±1.54
	p	>0.05	>0.05	>0.05
Sıfat Çifti 4	T.K.İ.	4.75±2.14	4.60±1.52	4.63±2.06
	A.K.İ.	4.11±1.96	4.57±1.99	3.20±3.03
	p	>0.05	>0.05	>0.05
Sıfat Çifti 5	T.K.İ.	1.55±1.04	1.38±1.06	2.13±1.73
	A.K.İ.	3.25±1.98	2.38±2.13	3.45±2.21
	p	<0.05	>0.05	>0.05
Sıfat Çifti 6	T.K.İ.	5.50±2.27	3.00±3.46	3.80±2.39
	A.K.İ.	4.67±1.86	3.30±2.71	3.67±1.51
	p	>0.05	>0.05	>0.05
Sıfat Çifti 7	T.K.İ.	4.67±1.94	4.13±1.89	5.06±2.05
	A.K.İ.	4.10±1.37	2.88±1.81	4.13±1.89
	p	>0.05	>0.05	>0.05
Sıfat Çifti 8	T.K.İ.	2.82±2.56	1.67±1.21	1.64±1.21
	A.K.İ.	3.86±2.12	4.71±2.36	5.50±1.22
	p	>0.05	<0.05	<0.01
Sıfat Çifti 9	T.K.İ.	4.58±1.98	4.88±2.36	5.21±1.67
	A.K.İ.	4.55±1.29	5.14±1.57	3.91±0.94
	p	>0.05	>0.05	<0.05
Sıfat Çifti 10	T.K.İ.	4.67±1.37	5.00±1.73	4.80±2.28
	A.K.İ.	4.80±2.28	3.60±2.41	4.57±1.81
	p	>0.05	>0.05	>0.05
Sıfat Çifti 11	T.K.İ.	3.67±3.06	4.50±2.12	3.17±2.14
	A.K.İ.	3.25±0.96	3.00±1.00	4.43±1.40
	p	>0.05	>0.05	>0.05
Sıfat Çifti 12	T.K.İ.	5.67±1.37	5.33±1.37	4.63±1.63
	A.K.İ.	4.00±1.71	4.50±2.26	4.13±1.46
	p	<0.05	>0.05	>0.05

Çizelge 3.2.2.1.'de sıfat çifti 1 olarak verilen 'becerikli-beceriksiz' maddesi için, her üç şubede T.K.İ.'in verdikleri puan ortalamaları ile A.K.İ.'in

verdikleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamamıştır. Beraberinde sınıflar arasında da bir farklılıktan söz edilememektedir.

Sıfat çifti 2 olarak verilen ‘gergin-rahatsız’ maddesi için, 5. ve 7. sınıflarda T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları ile A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamamıştır. Ancak 6. sınıflarda T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları (4.40±2.70), A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamalarından (1.29±0.49) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p<0.05). Buradan yola çıkarak 6. sınıflar için konuşmacının T.K.İ. tarafından A.K.İ.’e göre daha rahat olarak algılandığı söylenebilir.

Sıfat çifti 3 olarak verilen ‘arkadaş canlısı-arkadaş canlısı olmayan’ maddesi için, her üç şubede T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları ile A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamamıştır. Beraberinde sınıflar arasında da bir farklılıktan söz edilememektedir.

Sıfat çifti 4 olarak verilen ‘utangaç-dışadönük’ maddesi için, her üç şubede T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları ile A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamamıştır. Beraberinde sınıflar arasında da bir farklılıktan söz edilememektedir.

Sıfat çifti 5 olarak verilen ‘şakacı-şakacı değil’ maddesi için, 6. ve 7. sınıflarda T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları ile A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak 5. sınıflarda T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları (1.55±1.04), A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamalarından (3.25±1.98) istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunmuştur (p<0.05). Bu durum 5. sınıflar için konuşmacının T.K.İ.’ler tarafından A.K.İ.’e göre daha az şakacı olarak algılandığının göstergesi olarak düşünülmüştür.

Sıfat çifti 6 olarak verilen ‘kendine güvenen-kendine güvenmeyen’ maddesi için, her üç şubede T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları ile A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamamıştır. Beraberinde sınıflar arasında da bir farklılıktan söz edilememektedir.

Sıfat çifti 7 olarak verilen ‘cesur-korkak’ maddesi için, her üç şubede T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları ile A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamamıştır. Beraberinde sınıflar arasında da bir farklılıktan söz edilememektedir.

Sıfat çifti 8 olarak verilen ‘özürlü-özürsüz’ maddesi için, 5. sınıflarda T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları ile A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak buna karşılık 6. sınıflarda T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları (1.67 ± 1.21), A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamalarından (4.71 ± 2.36) istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunmuştur ($p < 0.05$). Bu durum 6. sınıflar için konuşmacının T.K.İ.’ler tarafından A.K.İ.’e göre daha az özürlü olarak algılandığının göstergesi olarak düşünülmüştür. 7. sınıflarda da T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları (1.64 ± 1.21), A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamalarından (5.50 ± 1.22) istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunmuştur ($p < 0.01$). Bu durum da 7. sınıflar için konuşmacının T.K.İ.’ler tarafından A.K.İ.’e göre daha az özürlü olarak algılandığının göstergesi olarak düşünülmüştür. Bu ‘özürlü-özürsüz’ sıfat çifti için, 6. ve 7. sınıfların 5. sınıflardan farklı olarak tutuk konuşmacıyı daha az özürlü olarak algıladıkları görülmüştür.

Sıfat çifti 9 olarak verilen ‘akıllı-aptal’ maddesi için, 5. ve 6. sınıflarda T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları ile A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak 7. sınıflarda T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları (5.21 ± 1.67), A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamalarından (3.91 ± 0.94) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$). Bu durum 7. sınıflar için konuşmacının T.K.İ.’ler tarafından A.K.İ.’e göre daha akıllı olarak algılandığının göstergesi olarak düşünülmüştür.

Sıfat çifti 10 olarak verilen ‘anlayışı kıt-anlaşılır’ maddesi için, her üç şubede T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları ile A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamamıştır. Beraberinde sınıflar arasında da bir farklılıktan söz edilememektedir.

Sıfat çifti 11 olarak verilen ‘ahlık/bön-zeki’ maddesi için, her üç şubede T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları ile A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları

arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamamıştır. Beraberinde sınıflar arasında da bir farklılıktan söz edilememektedir.

Sıfat çifti 12 olarak verilen ‘güvenilir-güvenilir olmayan’ maddesi için, 6. ve 7. sınıflarda T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları ile A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak 5. sınıflarda T.K.İ.’in verdikleri puan ortalamaları (5.67 ± 1.37), A.K.İ.’in verdikleri puan ortalamalarından (4.00 ± 1.71) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$). Bu durum 5. sınıflar için konuşmacının T.K.İ.’ler tarafından A.K.İ.’e göre daha güvenilir olarak algılandığının göstergesi olarak düşünülmüştür.

3.3. Akıcı Konuşmayı İzleyenler ile Tutuk Konuşmayı İzleyenlerin Her Bir Sıfat Çiftini Puanlamaları Temel Alınarak Zeka ve Kişilik ile İlgili Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması

3.3.1. “İlköğretimin 5, 6 ve 7. basamağındaki çocukların tümüne bakıldığında, kekeleme davranışını kişiliğe mi, zekaya mı ait bir özellik olarak değerlendirmektedirler?” sorusuna yönelik olarak yapılan iki yönlü varyans analizi sonucunda şu veriler elde edilmiştir (Çizelge 3.3.1.1., Çizelge 3.3.1.2.)

Çizelge 3.3.1.1. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleme ile Kişilik ve Zeka ile İlgili Sıfat Çiftlerinin İlişki Analizi

	Tip 2 Karakök Toplamı	sd	Karakök Ortalaması	f	t
Model	16.553	2	8.276	3.662	<0.05
Tutuk/Akıcı	4.782	1	4.782	2.116	>0.05
Zeka/Kişilik	11.214	1	11.214	4.962	<0.05
Toplam	3009.216	176			

Tüm şubelerin 12 sıfat çiftine dayalı olarak yaptıkları puanlamalarının çift yönlü varyans analizi sonucunda, tutum ölçeğinin zeka ve kişiliğe ilişkin

maddelerinde toplam puan ortalamaları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık ($p < 0.05$) elde edilmiştir (Çizelge 3.3.1.1.). Zeka ve kişilik özelliklerine ilişkin olarak yapılan ayrıntılı analizde bu farklılığın kişilik puanlarından kaynaklandığı görülmüştür (Çizelge 3.3.1.2.).

T.K.İ.'in kişilik toplam puanları 3.94 iken, A.K.İ.'in kişilik toplam puanları 3.23 olarak bulunmuştur. Her iki grup ta negatif algılama eğilimindedir.

Çizelge 3.3.1.2. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleyenlerin Kişilik ve Zeka ile İlgili Sıfat Çiftlerinde Aldıkları Puan Ortalamaları

	T.K.İ.	A.K.İ.	p
Zeka	4.08±1.45	4.16±1.41	>0.05
Kişilik	3.94±1.56	3.23±1.53	<0.05
Toplam	4.01±1.50	3.66±1.54	<0.05

Çalışmamızda elde ettiğimiz bu bulgular doğrultusunda, T.K.İ.'in A.K.İ.'e göre yetişkin kekeme bireyi daha olumlu kişilik özelliklerine sahip olarak algıladıkları görülmüştür. T.K.İ.'ler kekeme bireyi istatistiki açıdan A.K.İ.'lerden daha cesur, daha rahat ve daha arkadaş canlısı olarak nitelendirdikleri için T.K.İ.'lerin toplam kişilik puanları A.K.İ.'lerden anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

3.3.2. “İlköğretimin 5, 6 ve 7. basamağındaki çocuklar, sınıflara göre bakıldığında, kekeleme davranışını kişiliğe mi, zekaya mı ait bir özellik olarak değerlendirmektedirler?” sorusuna yönelik olarak yapılan analiz sonucunda şu veriler elde edilmiştir (Çizelge 3.3.2.1. ve Çizelge 3.3.2.2.):

Çizelge 3.3.2.1. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleyen Sınıflar ile Kişilik ve Zeka İle İlgili Sıfat Çiftlerinin İlişki Analizi

	Tip 1 Karakök Toplamı	sd	Karakök Ortalaması	F	p
Model	10.286	3	3.429	1.908	>0.05
Akıcı/Tutuk Konuşma	3.991	1	3.991	2.221	>0.05
5.-6.-7. Sınıflar	6.295	2	3.148	1.751	>0.05
Toplam	1530.653	94			

Çizelge 3.3.2.2. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleyenlerin Sınıflara Göre Kişilik ve Zeka ile İlgili Sıfat Çiftlerinden Aldıkları Puan Ortalamaları

		Tutuk Konuşma	Akıcı Konuşma	t	p
5. Sınıf	Zeka	4.12±1.36	4.08±1.52	0.08	>0.05
	Kişilik	4.43±1.49	3.63±1.32	1.66	>0.05
6. Sınıf	Zeka	4.11±1.98	4.22±1.63	-0.15	>0.05
	Kişilik	2.97±1.57	2.83±1.77	0.20	>0.05
7. Sınıf	Zeka	4.02±1.29	4.19±1.20	-0.37	>0.05
	Kişilik	4.01±1.47	3.16±1.48	1.59	>0.05

Her bir sınıf için ayrı olarak yapılan değerlendirmede kişilik ve zeka puanları birbirlerinden farklılaşmamıştır. Beraberinde sınıflar arasında da bir farklılıktan söz edilemez.

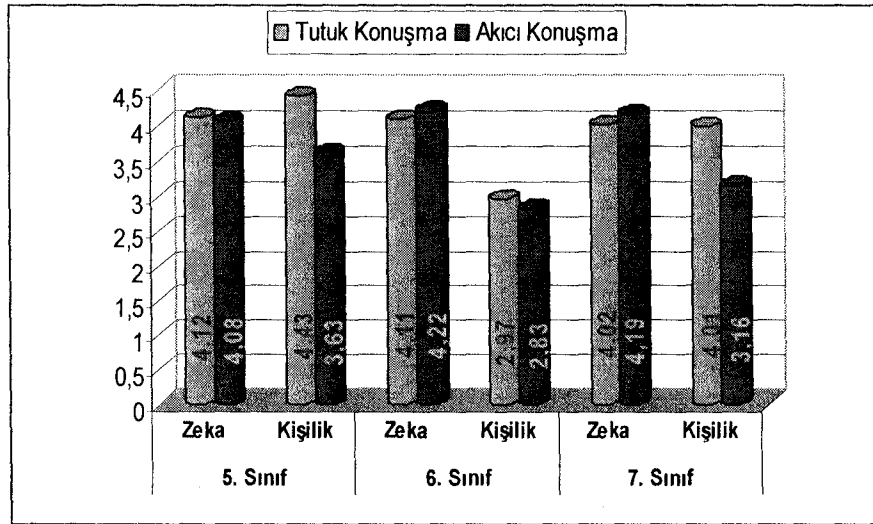
5. sınıflara bakıldığında T.K.İ.'ler ile A.K.İ.'lerin zeka puanları arasında istatistiksel bir farklılık bulunamamıştır (t: 0.08 p>0.05). Yine 5. sınıflara bakıldığında T.K.İ.'ler ile A.K.İ.'lerin kişilik puanları arasında istatistiksel bir farklılık bulunamamıştır (t: 1.66 p>0.05).

6. sınıflara bakıldığında T.K.İ.'ler ile A.K.İ.'lerin zeka puanları arasında istatistiksel bir farklılık bulunamamıştır (t: -0.15 p>0.05). Yine 6. sınıflara bakıldığında T.K.İ.'ler ile A.K.İ.'lerin kişilik puanları arasında istatistiksel bir farklılık bulunamamıştır (t: 0.20 p>0.05).

7. sınıflara bakıldığında T.K.İ.'ler ile A.K.İ.'lerin zeka puanları arasında istatistiksel bir farklılık bulunamamıştır (t: -0.37 p>0.05). Yine 7. sınıflara bakıldığında T.K.İ.'ler ile A.K.İ.'lerin kişilik puanları arasında istatistiksel bir farklılık bulunamamıştır (t: 1.59 p>0.05).

T.K.İ. ve A.K.İ.'lerin sınıflara göre kişilik ve zeka ile 12'şer sıfat çiftinden aldıkları toplam puanlara dayalı olarak elde edilen bu verilerin grafik ile sunumu Şekil 3.3.2.1.'de sunulmuştur.

Şekil 3.3.2.1. Tutuk ve Akıcı Konuşmayı İzleyenlerin Sınıflara Göre Kişilik ve Zeka ile İlgili Sıfat Çiftlerinde Aldıkları Puan Ortalamalarının Grafik ile Gösterimi

BÖLÜM 4

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bulguların tartışması sunulmaktadır.

Araştırma bulguları, ilköğretimin 5, 6 ve 7. sınıflarına devam etmekte olan çocukların sıfat listesinden aldıkları toplam puanlar temel alındığında akıcı konuşan bir yetişkin ile tutuk konuşan bir yetişkini algılamalarının farklı olmadığını göstermiştir. Yine sıfat listesinden aldıkları toplam puanlar temel alındığında, bu üç sınıfın akıcı konuşan bir yetişkini algılamalarının tutuk konuşan bir yetişkini algılamalarından istatistiki açıdan farklı olmadığı görülmüştür.

Skalada elde edilen puanlamaların 1 ile 7 arasında yer alıp, '1' en olumsuz, '7' en olumluyu ifade eder şekilde belirlenmiş olmasından dolayı, '4' orta değer kabul edilip altındaki puanlar negatif algılama eğilimini; üstündeki puanlar pozitif algılama eğilimini göstermiştir. Buna bağlı olarak 6. ve 7. sınıfların hem tüm puanlarının aynı eğilimde yani negatif, hem de birbirine yakın değerlerde olduğu gözlenmiştir. Yine istatistiki olarak anlamlı olmamakla birlikte, 5. sınıf çocuklarda T.K.İ.'lerin kekeme bireyi algılamaları A.K.İ.'lerden yüksek görülmüştür. Fazla bir farklılık olmamasına karşılık T.K.İ.'lerin algılama eğilimlerinin pozitif, A.K.İ.'in ise negatif yönde olduğu dikkat çekmiştir. Oysaki bu konuda yapılmış pek çok araştırmada olduğu gibi bu araştırmada da temel alınan Franck, Jackson ve ark.'nın 2003 yılında yapmış oldukları çalışmada da kekeleyen (tutuk konuşan) bireylerin akıcı konuşan bireylere göre daha olumsuz algılandıkları ifade edilmektedir. Beraberinde Wenker'in 1996'da yapmış olduğu çalışma bulguları kekeme bireylerin kekeme olmayan bireylerden daha pozitif algılandığı yönündedir (Akt. Franck, Jackson ve ark.). Bu veriler çalışmamız bulgularıyla uyumludur.

12 sıfat çifti için kekeme bireyin algılanmasının kekeme olmayan bireyin algılanmasından farklı olup olmadığına baktığımızda ise, A.K.İ.'ler pozitif yönde algılarken T.K.İ.'lerin kekeme bireyi, daha 'özürlü' olarak tanımlayıp negatif eğilimde oldukları görülmüştür. Bu bilginin Fışiloğlu ve Ungan'ın (1993) çalışmalarında kekemeliğin sakatlık, konuşma özürlü olarak tanımlanmış

olmasıyla uyumlu olduğu düşünülmektedir. Her iki grup da negatif yönde algılamakla beraber T.K.İ.'lerin kekeme bireyi A.K.İ.'lerden daha 'şakacı değil' olarak tanımlamaları da, özürlü olarak algılamalarına paralel şekilde bir özür durumunu kabul edişle açıklanabilir. Ancak bu bulgular Fışıloğlu ve Ungan'ın (1993) çalışma bulgularıyla uyumlu değildir; onların elde ettikleri tanımlamalarda kekeme çocukların özelliklerinden biri 'şakacı' olmalarıdır. T.K.İ. özürlü de buldukları için, bunun şaka, komedi gibi öğelerle birleştirilmesini doğru bulmamış olabilirler. Aynı durumun aynı sıfat çiftlerinde T.K.İ.'lerin kekeme bireyi A.K.İ.'lerden daha 'rahat', 'güvenilir', 'cesur' ve 'arkadaş canlısı' bulmalarına da neden olduğu düşünülmektedir. Çocuklar 'özürlü' buldukları bireyi televizyon ekranında gördüklerinde, bu hareketin 'cesurca' bir tavır olduğunu düşünüp O'nun hareketlerini 'rahat' bulup pekiştirmek istemiş olabilirler. Daha 'arkadaş canlısı' ve 'güvenilir' olarak algılanmış olması da yine Fışıloğlu ve Ungan'ın (1993) çalışmalarıyla örtüşür niteliktedir. Beraberinde 'rahat' ve 'şakacı değil' tanımlamaları her iki grup için de negatif değer alırken; 'güvenilir' maddesi de yine her iki grup için pozitif değer almıştır. Aralarındaki farklılığın istatistiki olarak anlamlı derecede olmasına karşılık, algılama eğilimlerinin aynı yönde olması dikkat çekicidir.

12 sıfat çiftinin her birinin sınıflara bağlı olarak T.K.İ. ile A.K.İ.'ler arasında farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik elde edilen sonuçlar ise şöyle sonuçlanmıştır:

İstatistiksel açıdan analiz, sınıflar arasında belli bir ilişki örüntüsünü oluşturmamıştır. 'Becerikli-beceriksiz', 'arkadaş canlısı-arkadaş canlısı olmayan', 'dışadönük-utangaç', 'kendine güvenen-kendine güvenmeyen', 'cesur-korkak', 'anlaşılır-anlayış kıt' ve 'zeki-alık/bön' sıfat çiftleri için, hiçbir sınıfta T.K.İ. ile A.K.İ.'ler arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bununla birlikte kekeme bireyi diğer iki sınıfa göre, 5. sınıflar daha 'şakacı' ve 'güvenilir' olarak; 6. sınıflar daha 'rahat' olarak; 7. sınıflar daha 'akıllı' olarak algılamışlardır. 6. ve 7. sınıflar olarak iki sınıfın algılamalarının benzerlik gösterdiği tek veri, kekeme bireyi daha 'özürlü' olarak algılamış olmalarıdır. Bu benzerlik, 6. ve 7. sınıfların algılamalarının, yaşın ilerlemesiyle özürlülük hakkında daha fazla bilgi edinmiş olmalarını; bu yaşlarda farklılıkların daha

farkında olunduğunun göstergesi olarak ele alınabilir. Ancak Ezrati-Vinacour , Platzky ve ark.'nın akıcılığın farkındalığının yaklaşık olarak 5 yaşında tamamen geliştiğini ortaya çıkardıkları araştırma ve Mowrer, Fairbanks ve ark.'nın 1980 yılında yapmış oldukları araştırmada ilköğretim 6. sınıftan itibaren kekemeliğin tanımlanabildiğinin belirlenmesi bu bulgumuzu desteklememektedir. Bu durum 5. sınıfların kekeme bireyi 'şakacı' olarak tanımlamaları nedeniyle bunu özürlülük durumuyla birleştirmiyor olmalarından kaynaklanabilir. 7. sınıfların kekeme bireyi hem 'akıllı' hem 'özürlü' algılamış olmaları; kekemeliği bir konuşma özürü olarak kabul etmeleri ile açıklanabilir. Dolayısıyla konuşmasının özürlü olması, akıllı algılanması için bir engel teşkil etmemiştir. Bu durum Wenker'in 1996'da yaptığı çalışmada, dinleyicilerin kekemeliği, o insanın bir özelliği olarak algılayıp o kişiye yönelik kişilikle ilgili değerlendirmelerine etki etmesine izin vermedikleri bulgusuyla uyusmaktadır.

Çocukların tümüne bakılıp kekeleme davranışını kişiliğe mi, zekaya mı ait bir özellik olarak değerlendirdikleri analiz edildiğinde, tutuk ya da akıcı konuşmayı izlemiş olmanın zeka ve kişilik değerlendirmelerinde farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Ayrıntılı değerlendirme sonucunda, kişilik ile ilgili puanlamalarda T.K.İ.'lerin A.K.İ.'lerden daha yüksek puanlar verdikleri görülmüştür. Bu durumun 12 sıfat çiftinin değerlendirme bulgularıyla örtüştüğü düşünülmektedir. T.K.İ.ler kekeleyen bireyi A.K.İ.'e göre daha 'rahat', 'arkadaş canlısı' ve 'cesur' olarak algılamaları nedeniyle bu farklılığın ortaya çıktığı düşünülmektedir. Ancak istatistiki olarak bu farklılığın elde edilmiş olmasına karşın her iki grubun algılamalarının da negatif yönde olduğu bilinmelidir. Franck, Jackson ve ark.'nın (2003) yapmış oldukları araştırmada ise, kişilik ve zeka puanları arasında bir farklılık bulunamamıştır.

Tutuk ve akıcı konuşmayı izleyen sınıflar ile kişilik ve zeka ile ilgili sıfat çiftlerinin ilişkisine bakıldığında ise, her bir sınıf için kişilik ve zeka puanlamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir sonuç elde edilmemiştir.

BÖLÜM 5

ÖNERİLER

Bu çalışmada elde edilen bulgulara bakıldığında, literatürde yer alan verilerin çoğunluğuyla örtüştüğü söylenemez. Bu duruma etki eden nedenlerden birinin daha önce de belirtildiği gibi insanı, insan davranışlarına yön veren nedenleri anlamının güçlüğü olduğunu düşünmekteyiz. Bu nedenle bu çalışmada seçilen yolun farklılaşması durumunda sonuçların ne yönde olacağı merak konusudur; dolayısıyla elde ettiğimiz verilerin ileriki araştırmalarda başka araçlarla da sınanması gerekliliği düşünülmektedir.

Çalışma grubu olarak bir okulun seçilmiş olması, bu araştırmada sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel farklılıkların kekemeliğinin algılanması üzerindeki etkisi hakkında bilgi sahibi olmamızı engellemektedir. Bu nedenle de daha büyük çalışma gruplarıyla bu değişkenler yaratılarak yeni çalışmaların yapılmasının alanyazına önemli katkılar getireceği düşünülmektedir.

Ivan Pavlov'un bir köpeğin davranışlarının nedenleri ile ilgili olarak tıpkı insanlar gibi köpeklerin de farklı yiyecekleri sevdiğini ve bu durumun da aynı insanlarda olduğu gibi günden güne, saatten saate değişebileceğini ifade etmiş olması yine ölçmeye çalıştığımız 'şey'in özellikleri nedeniyle çoklukla değişik ortam ve yöntemlerle farklı insan gruplarıyla çalışılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

- American Psychiatric Association, *DSM-IV Tam Ölçütleri Başvuru El Kitabı*, Çev. Ertuğrul Köroğlu, Ankara: Amerikan Psikiyatri Birliği Hekimler Yayın Birliği, 1994, s. 49.
- Collins CR, Blood GW., *Acknowledgment and severity of stuttering as factors influencing nonstutterers' perceptions of stutterers*, Journal of Speech Hearing Disorders 1990 February; 55(1):75-81
- Cüceloğlu, D., *İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları*, 5. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul,1994.
- Crowe, T. A. Ve Walton, J. H., *Teacher Attitudes Toward Stuttering*, Journal of Fluency Disorders 6 (1981), 163-174.
- Çuhadaroğlu, F., *Çocuk Psikiyatrisinde Sık Rastlanan Bozukluklar*, Hacettepe Tıp Dergisi, 1999, 30 (1) s.50.
- De Nil, L. F., Brutten, G. J., *Speech-Associated Attitudes*, Journal of Fluency Disorders 15 (1990), 127-134.
- Erkan, M., Aslan T., *Konuşma ve Ses Bozuklukları*, Erciyes Tıp Dergisi Ek- 1: 297-313, İstanbul, 1992, s.303.
- Erkuş, A., *Psikolojik Terimler Sözlüğü*, Doruk Yayınları, Ankara, 1994.
- Ezrati-Vinacour R, Platzky R, Yairi E., *The young child's awareness of stuttering-like disfluency*. Journal of Speech Language Hearing Res., 2001, April;44(2):368-80.

- Fıfıloğlu, A., Ungan, Ü., *Kekemelik Nedir? Ne Değildir? 9-12 Yaş Arası Normal Konuşan Çocukların Kekemeliği Değerlendirmesi*, Psikoloji Dergisi, Cilt 7, Sayı 28, 1992.
- Fıfıloğlu, A., *Akıcı Konuşma Bozukluğu: Kekemelik Tanısı ve Sağaltımı*, 3P Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, 1996.
- Franck, A. L., Jackson, R. A., Pimentel, J. T., Greenwood, G. S., *School-age children's Perceptions of a Person Who Stutters*, Journal of Fluency Disorders 28 (2003) 1-15.
- Gülyüz, F., *2-6 Yaşlarındaki Kekemelik Problemi Olan ve Olmayan Çocukların Artikülasyon Özelliklerinin Karşılaştırılması*, Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1995.
- Kağıtçıbaşı, Ç., *İnsan ve İnsanlar*, Evrim Basım Yayım Dağıtım, 8. Baskı, İstanbul, 1988.
- Karababa, A., *Kekeme ve İşitme Kayıplı Bireylerde Sosyal Uyumun Normaller İle Karşılaştırılması*, Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1995.
- Klassen TR., *Perceptions of people who stutter: re-assessing the negative stereotype*, Journal Speech Language Hearing Res., 2001,February.
- Konrot, A., *Konuşmada Akıcılık Sorunları*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapistliği Yüksek Lisans Yayınlanmamış Ders Notları, 2002.
- Konrot, A., *Okulöncesi Dönemde Dil ve Konuşma Sorunları*, Ed. Topbaş, S., *Çocukta Dil ve Kavram Gelişimi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1318, 3. baskı, Eskişehir, 2003.

- Kumtepe, H., *Ankara İlinde Yaşayanların Engellilere Yönelik Tutumları*, Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2001.
- Lass NJ, Ruscello DM, Harkins KE, Blankenship BL, *A comparative study of adolescents' perceptions of normal- speaking and dysarthric children*, *Communication Disorders*, 1993 April;26(1):3-12.
- Lass NJ, Ruscello DM, Pannbacker M, Schmitt JF, Middleton GF, Schweppenheiser K., *The perceptions of stutterers by people who stutter*, *Journal Speech Hearing Res.* 1992 August;35(4):789-98.
- Mowrer, D. E., Fairbanks, C. ve Cantor, A. B., *How School-Aged Student Define Stuttering and Stammering*, *Journal of Fluency Disorders* 5(1980), 331-343.
- Miller S., Watson BC., *The relationship between communication attitude, anxiety, and depression in stutterers and nonstutterers*, *Journal Speech Hearing Disorders.*, 1990 February; 55(1):75-81.
- Özyürek, M., *Bireysel Farklılığa Psikolojik Yaklaşımlar*, Karatepe Yayınları, Ankara, 1999.
- Pehlivantürk, B., *Kekemelik*, *Katkı Pediatri Dergisi*, 1996, s. 804.
- Püsküllüoğlu, A., *Arkadaş Türkçe Sözlük*, Arkadaş Yayınevi, Ankara, 1994.
- Silverman, F. H., *Are Professors Likely to Report Having "Beliefs" About The Intelligence And Competence of Students Who Stutter?*, *Journal of Fluency Disorders* 15(1990), 319-321.
- Sucuoğlu, B., *"Sınıfında Zihin Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması"*, *Özel Eğitim Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3,

Ankara, 1999, s.25.

Tezbaşaran, A. A., *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Klavuzu*, Psikologlar Derneği Yayınları, Özyurt Matbaası, Ankara, 1996.

Turgut, M.F. ve Baykul, Y., *Ölçekleme Teknikleri*, ÖSYM Yayınları, Ankara, 1992.

Yeakle, M. K. ve Cooper E. B., *Teacher Perceptions of Stuttering*, *Journal of fluency Disorders* 11 (1986): 345-359.

EK-1

Sağdaki tanımlarla soldaki doğru kelimeyi eşleştiriniz. Kelimeyi tanımlayan tanımın numarasını kelimenin yanındaki boşluğa yazınız.

-----Arkadaş canlısı	1. Yeterli; kendisinden istenileni yapabilen, yerine getirebilen
-----Arkadaş canlısı olmayan	2. Başkalarına karşı nazik, kibar
-----Akıllı	3. Zeki değil; geç anlayan, geç öğrenen
-----Aptal	4. Gözüpek, korkusuz, atak
-----Beceriksiz	5. İnanılır
-----Becerikli	6. Çok zeki, uyanık
-----Güvenilir olmayan	7. Korkmuş, ürkek
-----Güvenilir	8. Yetersiz; kendisinden istenileni yapamayan, yerine getiremeyen
-----Rahat	9. Gevşek, umursamaz, kaygısız
-----Gergin	10. İnanılır olmayan
-----Korkak	11. Huysuz, başkalarıyla geçinemeyen
-----Cesur	12. Gergin gözüken, katı, endişeli

Sağdaki tanımla soldaki kelimeyi eşleştiriniz. Tanımın numarasını yanındaki boşluğa yazınız.

-----Şakacı değil	1. Emin; yapabileceklerinden emin
-----Şakacı, esprili	2. İlginç değil, sıkıcı
-----Dışadönük	3. Komik ve eğlenceli şeyleri görebilen, ifade edebilen

EK-1(Devam)

-----Utangaç	4. Güvensiz, emin olmayan
-----Anlaşılır değil	5. Engeli olmayan, hatası az olan
-----Anlaşılır	6. Çabuk kavrayan, hızlı
-----Zeki	7. Anlayışlı, kararlı, ne söyleyeceğini bilen
-----Alık, bön	8. Çevreye ilgisi çok olan, dostça
-----Özürlü değil	9. Engelli, tam anlamıyla mükemmel olmayan
-----Özürlü	10. Berrak değil, söyleneni anlamayan
-----Kendine güvenen	11. Çekingen; diğer insanlarla birlikte olmaktan rahatsız olan
-----Kendine güvenmeyen	12. Komik ve eğlenceli şeyleri göremeyen, ifade edemeyen

OKUMA METNİ

Ne olduğunu anlayamadığı bir gürültüyle irkildi. Okuduğu kitaba dalmıştı. Etrafına bakındı. Sonra saatine baktı. Saat gece yarısını çoktan geçmişti. Kalktı, pencereye gitti. Dışarıya baktı. Bir şey göremedi. Kitabın da tam ilginç bir yerinde kalmıştı. Tekrar koltuğuna döndü. Kitabını okumaya başladı. Kendisini tam kitaba vermişti ki yine aynı gürültüyü duydu. Bu kez hemen pencereye koştu. Dışarıya baktı, ama görünürde yine bir şey yoktu. Tekrar okumak istedi. Ama boşuna. Artık dikkati dağılmıştı. Kendisini bir türlü kitaba veremiyordu. Gürültünün nedenini merak etmişti. Kafasından çeşitli düşünceler geçirdi. Acaba bir kedi miydi? Yoksa bir trafik kazası mı? Ama duyduğu ses ikisine de pek uygun gelmiyordu. Bir kedinin çıkartabileceğinden oldukça yüksek bir sestti. Çarpışma sesine de pek benzemiyordu. İşin garibi, evdeki herkes uyuyordu. Anlaşılan hiç kimse bu sesi duymamıştı. Kitaba olan ilgisi iyice dağılmıştı. Baktı olacak gibi değil. Kitabını bir tarafa bıraktı. Kalktı mutfığa gitti. Kendisine yiyecek bir şeyler hazırlayarak kafasını gürültü takıntısından uzaklaştırmak istedi.

Biraz önce izlediğiniz konuşmacıyı en iyi tanımlayan yedi seçenektan birini daire içine alınız.

1. Becerikli						Beceriksiz
1	2	3	4	5	6	7
2. Gergin						Rahat
1	2	3	4	5	6	7
3. Arkadaş canlısı						Arkadaş canlısı olmayan
1	2	3	4	5	6	7
4. Utangaç						Dışadönük
1	2	3	4	5	6	7
5. Şakacı değil						Şakacı
1	2	3	4	5	6	7
6. Kendine güvenen						Kendine güvenmeyen
1	2	3	4	5	6	7
7. Cesur						Korkak
1	2	3	4	5	6	7
8. Özürlü						Özürsüz
1	2	3	4	5	6	7
9. Akıllı						Aptal
1	2	3	4	5	6	7
10. Anlayışı kıt						Anlaşılır
1	2	3	4	5	6	7
11. Alık, bön						Zeki
1	2	3	4	5	6	7
12. Güvenilir						Güvenilir olmayan
1	2	3	4	5	6	7

Tarih:.....

Doğum Tarihi:...../...../.....

Adı-Soyadı:

Okulu:

Sınıfı- Şubesi:

Aşağıdaki sorular için uygun olan seçeneği daire içine alınız.

Cinsiyet:

Kız Erkek

Daha önce konuşma bozukluğu ile ilgili tedavi gördünüz mü?

Evet Hayır

Şimdiye kadar hiç kekeleyen bir kişi gördünüz mü?

Evet Hayır

ÇİFT KUTUPLU SIFAT ÇİFTLERİ SKALASI İÇİN HAZIRLANAN SUNUM
ÖRNEĞİ

Güneşli - bulutlu sıfat çifti tahtaya yazılarak, “ Dışarıya bakmanızı istiyorum. Havanın ne kadar güneşli olduğunu düşünüyorsunuz? Parmaklar havaya! Bu aralığın neresinde olduğunuzu düşünüyorsunuz? Eğer tamamen güneşli olduğunu düşünüyorsanız, 1 ya da 2’yi işaretleyin. Bu sayılar güneşli sözcüğünü belirtiyor ve dışarının tamamen güneşli olduğunu düşündüğünüz anlamına geliyor. Eğer dışarısının bulutlu olduğunu düşünüyorsanız, 6 ya da 7’yi işaretleyin. Bu sayılar bulutlu sözcüğünü belirtiyor ve dışarısının tamamen bulutlu olduğunu düşündüğünüz anlamına geliyor. Eğer bunların arasında olduğunu düşünüyorsanız, yani hava ne bulutlu ne de güneşli, ikisinin arasında bir yerde diyorsanız; ‘3’, ‘4’ veya ‘5’i işaretlemelisiniz. Bu sayılar ortadır ve havanın orta derecede güneşli ve bulutlu olduğu anlamlarına gelir.

Şimdi diğer iki kelimeye bakalım: Sıcak – Soğuk. Dışarının sıcak ya da soğuk olduğuyla ilgili konuşalım. Sizin şu an aklınızdan geçen hangi düşünceye ona uygun rakamı işaretlemeniz gerekir. Parmaklarınızı kaldırın ve hangi sayıyı seçerdiniz söyleyin. Eğer oldukça sıcak olduğunu düşünüyorsanız 1 ya da 2’yi işaretleyin. Bu sayılar sıcak sözcüğünü belirtiyor ve havanın oldukça sıcak olduğu anlamına geliyor. Eğer havanın soğuk olduğunu düşünüyorsanız 6 ya da 7’yi işaretleyin. Bu sayılar soğuk sözcüğünü belirtiyor ve dışarısının soğuk olduğu anlamına geliyor. Eğer bunların arasında olduğunu düşünüyorsanız, yani ne soğuk ne de sıcak, bence ikisinin arasında bir değerde diyorsanız, ‘3’, ‘4’ veya ‘5’i işaretlemelisiniz. Bu sayılar ortadır ve havanın orta derecede sıcak ve soğuk olduğu anlamlarına gelir.

Güneşli-bulutlu ve sıcak-soğuk sıfatları, tahtaya aşağıda görüldükleri biçimde yazılmışlar ve örnek gösterimleri sırasında sayı değerleri daire içine alınarak gösterim yapılmıştır.

EK-5(Devam)

Güneşli

1

2

3

4

5

6

Bulutlu

7

Sıcak

1

2

3

4

5

6

Soğuk

7

PUANLANAN SKALA

1. Beceriksiz							Becerikli
1	2	3	4	5	6		7
2. Gergin							Rahat
1	2	3	4	5	6		7
3. Arkadaş canlısı olmayan							Arkadaş canlısı
1	2	3	4	5	6		7
4. Utangaç							Dışadönük
1	2	3	4	5	6		7
5. Şakacı değil							Şakacı
1	2	3	4	5	6		7
6. Kendine güvenmeyen							Kendine güvenen
1	2	3	4	5	6		7
7. Korkak							Cesur
1	2	3	4	5	6		7
8. Özürlü							Özürsüz
1	2	3	4	5	6		7
9. Aptal							Akıllı
1	2	3	4	5	6		7
10. Anlayışı kıt							Anlaşılır
1	2	3	4	5	6		7
11. Alık, bön							Zeki
1	2	3	4	5	6		7
12. Güvenilir olmayan							Güvenilir
1	2	3	4	5	6		7